

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 1 – 2 (446 – 447), година XXXIII ————— 23 февруари 2015 година

4272 студенти ще приеме Пловдивският университет през новата учебна година

За учебната 2015/2016 г. Пловдивският университет ще приеме 4272 студенти за обучение в общо 108 специалности, по 5 от които обучението ще се провежда във филиалите в Смолян и Кърджали, а по 4 – в Техническият колеж в Смолян.

И през настоящата година ПУ „Паисий Хилендарски“ предоставя на кандидат-студентите възможност да положат предварителни конкурсни изпити, като **оценките от тях са равностойни на редовните конкурсни изпити**. С получените оценки кандидатите могат да участват в класирането или да се явят отново на същите изпити в редовната кампания през юли, ако получената оценка не ги задоволява. При формирането на бала за класиране се взема по-високата оценка.

За участие в предварителните кандидатстудентски изпити желаещите следва да подадат от **4 март до 22 май 2015 г.** в Университетския информационен център, в бюрата по градове или по интернет (през сайта <http://www.uni-plovdiv.bg>) следните документи: декларация, документ за самоличност (оригинал и ксерокопие) и документ за платена кандидатстудентска такса (заплаща се при подаване на документите). Таксата за полагане на един кандидатстудентски изпит е 30 лв. За всеки следващ изпит се заплащат по 20 лв.

На предварителните кандидатстудентски изпити могат да се явят лица, завършили средно образование в предишни години или дипломиращи се през учебната 2014/2015 година. Кандидатите без диплома

за средно образование също имат право да се явят, но не участват в класирането.

Предимство да се запишат в желана специалност ще имат кандидат-студенти, издържали изпит **на предварителна сесия с отлична оценка (5,50**

и по-висока) или получили **отлични оценки** от олимпиади, международни изпити (сертификати) и различни състезания, които се признават за конкурсен изпит за определени специалности.

На стр. 2 ➔

В Броя ще прогледете още:

- Ценностните ориентации на българските младежи
- Да правим разлика между професия, длъжност и кариера
- Съкровищата на България

- Развитие на академичния състав през 2014 година
- Неповторимият Асен Златаров
- Наистина ли първоначално вършим всичко неосъзнато

4272 студенти ще приемат ПУ...

➔ **От стр. 1**

Същото се отнася и за кандидат-студенти, издържали предварителните изпити по музика и изобразително изкуство с оценка най-малко Много добър 5,00. Съответните изпити трябва да удовлетворяват изискванията за прием в посочената специалност. За записване по първо желание в специалности с два приемни изпита – като „Право“ например, ще е необходимо и двете оценки да са отлични.

Положилите успешно предварителните конкурсни изпити могат да участват в общото класиране, при положение че отговарят на условията за кандидатстване и подадат съответните документи в утвърдените срокове: от 16 юни до 2 юли 2015 г., в университета, в бюрата по градове или по интернет (през сайта <http://www.uni-plovdiv.bg>).

Предварителните изпити започват още на 21 март 2015 г. с Тест със събеседване по физика, следват изпитите: Биология – 28 март; Музика – 28 март, 25 април и 16 май; Изобразително изкуство – 20 април и 18 май; Теология – 30 март, 27 април и 25 май. През месец юни 2015 г. са следните предварителни изпити: Български език – 1 юни; История на България – 2 юни; Математика – 3 юни; Химия – 3 юни; Психология – 3 юни; Английски език – 4 юни; Информатика – 4 юни; Теология – 4 юни; Биология – 5 юни; География на България – 5 юни; Тест със събеседване по физика – 5 юни.

Редовните кандидат-студентски изпити ще се състоят през месец юли. Ето и разпределението им по дати:

География на България, Биология – 5 юли; Български език – 6 юли; Английски език, Химия, Теология (устен) – 7 юли; История на България, Информатика – 8 юли; Психология, Френски език, Тест със събеседване по физика – 9 юли; Математика, Испански език – 10 юли; Немски език, Новогръцки език, Музика, Изобразително изкуство – 11 юли; Комплексен изпит по физическо възпитание – 7 и 8 юли.

Изпитите за специалността „Актьорство за драматичен театър“ ще се проведат в три кръга – на 14, 15 и 16 септември.

Новите специалности в ПУ тази година са „Счетоводство“, „Публична администрация“, „Славистика“, „Начална училищна педагогика“, „Индустриална физика с иновативен мениджмънт“, „Физика и астрономия“, а в Техническият колеж в Смолян – „Електроенергийна техника“.

СЧЕТОВОДСТВО

Обучението в специалността „Счетоводство“ предоставя на студентите специфични икономически знания, които са необходими за решаването на конкретни проблеми в областта на счетоводството и одита на предприятия от различни стопански отрасли, публичния сектор, банковата система и други банки и финансови институции, застрахователни компании, социалноосигурителни дружества. Студентите придобиват практически знания и умения, които им позволяват да изпълняват широк кръг дейности и задачи, свързани с отчетане, контрол и управление на финансови и нефинансови предприятия и дружества. Теоретичната и практическата подготовка на успешно дипломираните бакалаври им позволява да се реализират като аналитични специалисти и експерти в областта на счетоводството в различните форми на съвременните организации.

ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Обучението в специалност „Публична администрация“ има за цел да подготви висококвалифицирани държавни служители, експерти и специалисти по публична администрация. Подготовката на студентите се извършва по учебен план, осигуряващ интердисциплинарност на основата на съчетаване на управленски, икономически, правни, политологически, социологически, философски и информационни дисциплини и съобразен с опита и добрите практики на водещи европейски и американски университети, институти и школи.

Завършилите образователно-квалификационната степен „бакалавър по публична администрация“ могат да намерят професионална реализация като държавни служители в централната и местната администрация; служители в бюджетни организации за публични услуги – образование, здравеопазване, социални грижи, опазване на обществения ред, културно-просветни организации; служители в неправителствени публични организации (НПО) – сдружения, фондации и други за реализация на публични цели; служители в международни публични организации.

СЛАВИСТИКА

Специалността „Славистика“ включва обучение по официални за Европейския съюз езици – полски, чешки, хърватски, а също и по сръбски език, който е в един

профил с хърватския. Учебният план предлага възможност за избор между два модула: **славистичен** (с два славянски езика) и **българистичен** (с един славянски език). Първите две години са по учебен план, който е общ за двата модула. През този етап се изучават само славистични дисциплини, като основен акцент се слага върху практическото усвояване на избрания за водещ славянски език. Сключените международни договори с престижни университети в Полша, Чехия, Сърбия, Хърватия, Босна и Херцеговина гарантират на всеки студент от втори курс възможността за едносеместриално обучение в страната на изучавания език, като разходите се покриват от европейски програми. Студентите и от двата модула се дипломират, придобивайки образователно-квалификационната степен „магистър“, а завършилите българистичния модул получават и правоспособност да работят като учители по БЕЛ в СОУ.

НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА

Специалността „Начална училищна педагогика“ е свързана с подготовка на висококвалифицирани педагогически кадри за нуждите на началното училищно образование и други образователни институции.

Завършилите специалността „Начална училищна педагогика“ имат правоспособност да провеждат обучение по всички предмети от началния етап на средното образование. Те могат да се реализират в следните области: Образование и възпитание в началния етап на СОУ (държавни, общински и частни начални училища); Управление на образованието; Неправителствени организации, фондации и др.

ИНДУСТРИАЛНА ФИЗИКА С ИНОВАТИВЕН МЕНИДЖМЪНТ

Програмата за обучение по специалността „Индустриална физика с иновативен мениджмънт“ (ИФИМ) е базирана на факта, че физиката е основа на всички технически науки. В специалността ще се подготвят кадри, притежаващи базови универсални компетентности и практически знания и умения, които ще им позволят бърза адаптация в условията на разнообразна и динамична среда в различни по вид индустриални условия.

Динамичното развитие на технологиите изисква компетентна оценка на тяхната икономи-

ческа ефективност за конкретно производство, предприятие и вид бизнес. Икономическата оценка на новите технологични решения изисква специфични знания, които се дават в специалността ИФИМ чрез обучението по иновативен мениджмънт. Това обучение също така дава възможност за добиване на знания и умения за оценка на възможността и риска при започване на самостоятелен бизнес.

ФИЗИКА И АСТРОНОМИЯ

Основната цел на специалността „Физика и астрономия“ е студентите да усвоят фундаменталните знания от областта на физиката и астрономията. Те получават още и необходимата подготовка по математика, информатика, базисни знания за химичния и биологичния модул на учебния предмет „Човекът и природата“, техника на провеждане на физичен експеримент и на астрономични наблюдения. Освен това тези студенти придобиват и необходимите педагогически умения, което им позволява да провеждат както изследователска, така и преподавателска дейност.

Практиките по астрономия се предвижда да бъдат провеждани в Националната астрономическа обсерватория на връх Рожен и в някои от останалите астрономически обсерватории.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНА ТЕХНИКА

Специалността „Електроенергийна техника“ има за цел да подготви квалифицирани специалисти в електроразпределителните дружества, в производствени, строителни и проектантски фирми и други стопански организации в областта на електропромишлеността, компетентни да управляват изпълнителски екипи, да контролират качеството на извършваните електротехнически дейности. Дипломираните професионални бакалаври ще владеят методите и средствата за измерване на различни електрически величини в производствени и лабораторни условия; ще могат да разчитат техническа документация и да подготвят такава по изискванията на действащата нормативна уредба и правилата за техническа безопасност. Благодарение на добрата практическа подготовка и стажантската програма ще могат да прилагат професионално знанията и придобития си практически опит за решаване на технически проблеми.

Развитие на академичния състав за 2014 година

ПРОФЕСОР

Илия Николов Илиев – Биологически факултет
 Теменужка Атанасова Йовчева – Физически факултет
 Пенка Петрова Рангелова – Факултет по математика и информатика (ФМИ)
 Андрей Иванов Захариев – ФМИ
 Валентина Тодорова Тонева – Биологически факултет

НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

Румяна Димитрова Танкова – Педагогически факултет
 Никола Андреев Манев – Юридически факултет
 Антон Тонев Гиргинов – Юридически факултет

ДОЦЕНТ

Владимира Стефанова Ангелова – Педагогически факултет
 Яна Атанасова Роуланд – Филологически факултет
 Славчо Тодоров Божков – Технически колеж – Смолян
 Елисавета Георгиева Семерджиева – Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали
 Станимир Иванов Кабаиванов – Факултет по икономически и социални науки (ФИСН)
 Николай Величков Павлов – ФМИ
 Марта Костадинова Теофилова – ФМИ
 Методий Иванов Ангелов – Педагогически факултет
 Марияна Христова Гозманова – Биологически факултет
 Веселин Петров Баев – Биологически факултет
 Слави Ясенев Любомиров – Технически колеж – Смолян
 Огнян Владимиров Сливаров – Технически колеж – Смолян
 Румяна Йоргова Комсалова – Философско-исторически факултет (ФИФ)
 Красимир Николов Митев – Юридически факултет
 Христо Стефанов Кискинов – ФМИ
 Стефка Йорданова Анева – ФМИ
 Стоян Йорданов Попов – ФИФ
 Теофана Валентинова Димитрова – ФИСН
 Антоанета Лозева Дончева – ФИФ

ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Огнян Петков Пукалов – Химически факултет
 Биляна Йорданова Попова – ФИФ
 Пламен Стефанов Стоянов – Биологически факултет
 Канелия Георгиева Божинова – Филологически факултет
 Красимира Танева Танева – Филологически факултет
 Елена Христова Тодорова – ФМИ
 Мая Любомирова Джангазова – Биологически факултет
 Чавдар Петров Грошев – Юридически факултет
 Мариана Василева Митева – Педагогически факултет
 Гергана Василева Славчева-Андонова – Педагогически факултет
 Мария Иванова Радева – Юридически факултет
 Христо Мирчев Инджов – ФМИ
 Стоил Иванов Иванов – ФМИ
 Милена Димова Петкова – ФМИ
 Стоян Иванов Георгиев – Биологически факултет
 Весела Славчева Янчева – Биологически факултет
 Мария Петрова Гевезова-Казакова – Биологически факултет
 Весела Илиева Митковска – Биологически факултет
 Елица Христова Христова – Педагогически факултет
 Бистра Василева Дикова – Филологически факултет
 Майя Константинова Бошева – Педагогически факултет
 Елиза Михран Петрова – ФМИ
 Валентин Асенов Чаушев – Педагогически факултет
 Галина Христова Петкова – Педагогически факултет

Александър Бисеров Пелтеков – Химически факултет
 Кирила Трифонова Стойнова – Химически факултет
 Румяна Стоянова Жекова-Стойнова – Педагогически факултет
 Десислава Пламенова Иванова – Биологически факултет
 Тервел Николов Георгиев – Юридически факултет
 Весела Стоянова Казакова – Педагогически факултет
 Олга Тенчева Тенева – Химически факултет
 Милена Пенчева Нецова – Филологически факултет
 Петя Сашева Клинкова – ФИФ
 Иван Марков Димитров – ФМИ
 Слав Иванов Чолаков – ФМИ
 Събин Иванов Събев – Юридически факултет
 Елисавета Ненчева Ненчева – Филологически факултет
 Георги Маринов Марчев – Физически факултет
 Нина Кръстева Чочева – Филологически факултет
 Ангел Енчев Димитров – ФИСН
 Габриела Георгиева Кирякова – ФМИ
 Мариана Иванова Крушкова – ФМИ
 Росица Христова Щерева – Педагогически факултет

ГЛАВЕН АСИСТЕНТ

Емил Христов Дойчев – ФМИ
 Десислава Стоянова Войникова – ФМИ
 Вера Василева Хаджиева – ФИСН
 Радослава Димитрова Янкулова – Юридически факултет
 Весела Славчева Янчева – Биологически факултет
 Пламен Стефанов Стоянов – Биологически факултет
 Елена Христова Тодорова – ФМИ
 Христо Стефанов Панталеев – ФИСН
 Владимир Николов Вълканов – ФМИ

Честито на всички, които направиха стъпка нагоре в своето кариерно развитие през изминалата 2014 година. Желаем им много здраве и творчески успехи!

„Пловдивски университет“

Водосвет и молебен за здраве през 2015 година

По инициатива на ректора проф. д-р Запрян Козлуджов в Заседателната зала на Ректората на 15 януари беше отслужен водосвет и молебен за здраве и благополучие на всички студенти, преподаватели и служители в Пловдивския университет.

Хубава и успешна 2015 година!

Ценностни ориентации на българските младежи

Доц. д-р Сийка КОВАЧЕВА

Катедра „Приложна и институционална социология“ по инициатива на Социологическия клуб към Философско-историческия факултет организира среща дискусия, на която бяха представени резултатите от изследването „Младите хора в европейска България. Социологически портрет“.

Събитието се проведе на 15.01.2015 г. в 18. аудитория, а лектор беше доц. д-р Сийка Ковачева. В дискусията взеха участие студенти от специалностите „Социология“, „Социална антропология“, „Етнология“ и „Теология“, както и преподаватели от ФИФ.

Социологическото изследване „Младежта в България 2014“* предоставя интересни данни за преобладаващите ценности сред младите хора в България. Като цяло доминираща се оказва тенденцията към индивидуализация, съчетана със склонност към доверие, ограничено до непосредствената среда на личността, и ниска степен на гражданска активност и доброволен труд.

Сред качествата на личността, смятани за особено ценни от младите, преобладават либерални ценности, свързани със стремежа към индивидуална независимост и лична отговорност за собствената биография. На въпроса кои лични постижения младежите смятат за модерни и кои – за старомодни, респондентите поставят на първите места тези ценности, които подчертават тяхната индивидуалност и социална еманципация:

- да изглеждаш добре – 85%;
- да бъдеш независим – 80%;
- да имаш кариера – 75%;
- да си отговорен – 72%.

Забележително в резултатите от изследването е, че интересът на младите хора към независимост не се свързва с тяхното активно политическо и гражданско участие в обществото. Участието в граждански инициативи е актуал-

но само за 27%, а активността в политиката е модерна само според 24% от младите хора.

В изследването респондентите бяха поставени в ситуация да изберат три от осем ценности, които те смятат за най-значими. Личното достойнство е избрано като една от най-значимите ценности от повече от три четвърти от респондентите, а борбеният дух – от повече от половината. Останалите ценности са получили значително по-малко избори. Например толерантност и алтруизъм получават съответно по 27% и 19% от отговорите. Тези ценности нагласи на младежите са повлияни от някои основни социални статуси. Различията по пол се проявяват като значими само по отношение на някои ценности: материалното богатство е по-значимо за мъжете, а алтруизмът – за жените. Според собствената социална позиция на младежите се очертават две контрастни групи: работещи студенти и безработни младежи. Индивидуалистичните ценности (ценностите „да бъдеш“) са много по-значими за най-активната група сред младежта, отколкото за незааетите и безработните. Втората група изтъква на преден план ценности „да имаш“, при това материалното богатство идва

Доц. Сийка Ковачева

на второ място след личното достойнство, докато първата група поставя материалното богатство едва на пето място.

В анкетната карта беше включен и въпросът, използван в предишни социологически изследвания: „Кои качества бихте искали да предадете на децата си?“. Това позволи да съпоставим ценностните ориентации в три ключови за обществото ни исторически ситуации: края на 80-те години на XX век, началото на първото десетилетие на XXI век и днес, средата на второто десетилетие на XXI век. Данните за младежките избори показват, че нараства значението за младите хора на ценностите за самоизява, като *интелектуалност*, *пробивност* и *действеноост*, и намалява значението на ценностите на оцеляването като *скромност* и *сърдечност*. Пробивността се изкачва значително по-напред от времето на социалистическия период, като изпреварва всички останали качества без интелектуалността. Запазва се акцентът върху трудолюбието, което е едновременно традиционна, но може да бъде и модерна ценност в зависимост от смислите, които младите хора влагат в нея. В съчетание със следващите четири ценности с най-много избори (интелектуалност, пробивност, действеноост, организираност) еталонната личност за българските младежи се оказва ориентирана към самоизява

и издигане в обществото чрез рационална и позволяваща кариерно развитие работа, а не просто всякакъв труд, „труд от тъмно до тъмно“. Жизнелюбието като качество, поставено сред първите шест, които младите биха искали да предадат на своите деца, показва, че за младото поколение благополучието и себеутвърждаването предполагат не само труд, но и постижения в жизнено области извън него; любов към живота заради самия него. Ценности като скромност и пестеливост, които могат да бъдат интерпретирани като ценности на оцеляването, остават в средата на подредбата със седмо и осмо място. Качествата, ориентирани към другите, като самопожертвователност и гражданска смелост, са в долната част на класацията.

Ценностите доверие и взаимопомощ са елементи на „социалния капитал“ и основа за изграждане на социални мрежи, които позволяват на индивидите и общностите да използват по-ефективно другите ресурси, които притежават, и по-успешно да преследват своите цели. В изследването младите хора бяха поканени да оценят по десетобална скала доверието, което имат във взаимоотношенията с обособени групи, като родители, съседни приятели, хора с различни политически и религиозни възгледи. Получените данни показват, че най-висока степен на доверие младежите изпитват към членовете на нуклеарното семейство, измерено с бал от 9,5 точки, следвани от доверието към други роднини с 8,4 точки. В първата тройка на подредбата са и приятелите със 7,9 точки. Съседите и колежите остават значително назад в скалата на доверието, като общността по местоживеее получава по-нисък бал от съучениците, състудентите или колежите от трудово колектив.

На стр. 5 ➔

* Проучването е част от международен изследователски проект, финансиран от фондация „Фридрих Еберт“, за изследване на младежта в балканските страни по общ модел, разработен от немския изследовател Клаус Хюрелман. В България работата по проекта беше ръководена от Петър-Емил Митев и Сийка Ковачева, а теренното набиране на информация беше осъществено от агенция „Галъп интернешънъл“ в периода юни – август 2014 г. Методологията на изследването включваше анкета с двустепенна гнездова извадка с 1030 млади хора на възраст 14 – 27 години и дълбочинни интервюта с 10 целево подбрани младежи.

Пловдивският университет е сред водещите в електронното обучение

Екипът на проекта BG051P O001-4.3.04-0064 „Пловдивски електронен университет (ПеУ): национален еталон за провеждане на качествено е-обучение в системата на висшето образование“, изпълнен по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007 – 2013 г.“, съфинансирана от Европейския социален фонд, отчете на 18 декември 2014 г. постигнатите резултати. Стойността на проекта е 767 959 лв. – безвъзмездна финансова помощ по схема BG051PO001-4.3.04 „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование“, а срокът на изпълнение – 25 месеца.

Ръководителят проф. д.м.н. Георги Тотков направи презентация, в която хронологично бяха представени най-важните моменти при реализацията на проекта. Той започна презентацията с цитат от Антоан дьо Сент-Екзюпери: „Ако искаш да построиш кораб, не викай

хората да събират дърва и не им възлагай задачи, а ги научи да копнеят за безкрайното и огромно море...“. Във връзка с горния цитат проф. Тотков отбеляза, че един от най-важните резултати е натрупването на критична маса от хора, които работят и мислят в посоката, формулирана в основната цел на проекта.

Реалните факти, свързани с електронното обучение, което се провежда в т.нар. среди за виртуално обучение, са следните: създадена е информационна инфраструктура от типа „електронен университет“ и типова нормативна база за управление и провеждане на качествено е-обучение; изградена е виртуална библиотека с 6 цифрови хранилища с отдалечен достъп; стандартизирани са учебни е-материали за 297 дисциплини на 102 специалности в 19 професионални направления на 6 области на висшето образование; подготвена е тематичната осемтомна поре-

Момент от откриването на реновирания Информационен център

дица „Електронният университет“, която включва 5 книги и 3 сборника; създадени са 2 бакалавърски и 3 магистърски дистанционни програми, съобразени с изискванията на образователния пазар; проведено е пилотно е-обучение с 2200 студенти (1950 бакалаври и 250 магистри) завършили поне един е-курс в 6 професионални направления (за 110 дисциплини и 71 специалности), както и

със 170 преподаватели (в 5 е-курса за електронна форма на дистанционно обучение) и 400 студенти (в 14 избираеми дисциплини).

В рамките на проекта бяха модернизиран Регионалният център за дистанционно обучение и Университетският информационен център. Сред резултатите от дейността на екипа са и защитените пет дисертации.

„Пловдивски университет“

➤ От стр. 4

Доверието към хора от други религии сред българската младеж е по-високо, отколкото към хора с други политически възгледи – около средата на скалата. Индикаторът разкрива интересен факт от ценностните ориентации на младите българи: най-ниско доверие младежите имат към религиозните лидери (отговорът на въпроса включва и висшите служители от църковната общност, към която те самите принадлежат). При това доверието в религиозните лидери получава с 1,27 точки по-малко от доверието към последователите на други религии. Склонността към създаване на хоризонтални връзки и към доверие, ограничено само до непосредствената социална среда на индивида, е ценностна ориентация, която осигурява подкрепа в несигурни времена, но не

Ценностни ориентации...

дава възможност за по-широки и обогатяващи, та макар и несигурни, контакти с други социални групи.

Доверието е ценност, която стимулира социалната ангажираност и гражданската активност. Изследването показва, че участието на българските младежи в такива дейности е много ниско. Само 15% членуват в някаква формална организация и само 23% са извършвали някаква доброволческа дейност през последната година. Дори младежките асоциации, включително ученическите и студентските съвети, обединяват по-малко от 5% от анкетираните. Обикновено тази ниска организираност на младите хора в източноевропейските страни се обяснява с реакция към свръхорганизираността от миналото и недоволството от показното, но изпразнено

от съдържание членство. За нас по-значимо обяснение е липсата на доверие към другите извън непосредствената роднинска и приятелска общност, която липса се отразява и на ниската склонност на младежите към съвместни дейности във формални организации.

Недоверието в хората от по-широки общности повлиява и отношението на младите към доброволния труд. Използваният в нашето изследване пределно широк индикатор – „работа без заплащане, извършена доброволно през последните 12 месеца“ – показва, че само една четвърт от респондентите са участвали в такъв вид дейност. Младите се оказват по-склонни да помагат на хора, които познаят (съседи, съученици) или виждат непосредствено (трудноподвижни хора на улицата),

и много по-рядко извършват доброволен труд посредством участие в дейността на неправителствени организации. В благотворителна религиозна дейност са участвали по-малко от 5% от положилите безвъзмезден труд.

В заключение – резултатите открояват тенденцията към индивидуализация сред младите хора у нас. Те се ориентират все повече към независимост и самоизява, кариерно развитие и личностен успех. Ниската гражданска активност обаче и липсата на доверие както към официалните институции, така и към другите хора извън семейството създават ограничения пред постигането на търсения личен успех. Той става по-зависим от социалния, а и от материалния и културния капитал на семейството, повече затворен в него и по-малко отворен и отговорен за развитието на общността.

Проф. д.п.н. Дора Левтерова – директор на Университетския център за кариерно развитие:

Трябва да се прави разлика между професия, длъжност и кариера

– Проф. Левтерова, Университетският център за кариерно развитие съществува от осем години, от които пет към Педагогическия факултет и три като университетско звено. Кои са основните акценти в работата на Центъра?

– През последните три години фокусът на дейностите на УЦКР е свързан със:

✓ Управление на проект „Студентски практики“ за Пловдивския университет. 5350 студентски практики бяха проведени ефективно, като от провелите практическо обучение студенти има назначени на работа, защото работодателите са направили резултатен подбор. Разбира се, има и студенти, които след провеждането на практическото обучение смениха специалността, в която се обучават, защото практиката им показва разминаване между персоналната представа за професията и реалността, но тези студенти не са много. Смятам, че проектът е изключително полезен и за академичните наставници, защото разшириха контактите си с практиката, и за менторите, защото срещнаха отново науката в професията си чрез студентите и академичните наставници. Странно е, че много от завършилите студенти не са потърсили своите сертификати, а прилагането им към документацията за работни позиции е безспорен плюс;

✓ Участие във и провеждане на различни форуми за кариери и кариерно развитие, включително и с кариерни консултанти в областта на средното образование;

✓ Организиране на презентации на работодателски фирми и институции пред студенти;

✓ Осигуряване на практики, стажове и работни места от регистрираните в базата данни студенти при търсене от работодателски организации;

✓ Провеждане на курсове за писане на CV и на мотивационно писмо. Въпреки че на пръв поглед тези модели изглеждат елементарни, студентите, които са преминали споменатите обучения, се уверяват, че има специфики, които са важни за работо-

Проф. Дора Левтерова

дателите и се научават предимно в процеса на обучение. УЦКР предлага и курс за подготовка за явяване на интервю. Желаящите студенти за тези курсове могат да подадат заявления към УЦКР;

✓ Организиране и провеждане на курсове по заявка на работодателски организации за повишаване на компетентностите на настоящи студенти;

✓ Разпространяване на информация и/или съучастие в конкурси на местно и национално ниво, например конкурсите за най-добра докторантска разработка на „Карол“, общинския конкурс „Млад предприемач“, за получаване на годишни стипендии от различни организации и т.н.;

✓ Провеждане на подбор на кадри от базата данни студенти при поискване от страна на работодатели и др.;

✓ Съвместни дейности с консултантите по кариерно развитие в образователното и аутсорсинговото пространство.

Дейностите на УЦКР се реализират на базата на научни и приложни постижения в областта на кариерното развитие. УЦКР реализира успешно проекта „Благополучие и психично здраве в кариерното развитие“, финансиран по Наредба № 9. В проекта взеха участие и студенти от Студентския съвет. Уеб сайтът беше направен от студенти от Физическия факултет.

– **Проявяват ли студентите активност в търсене на помощ от Центъра за своето кариерно развитие? Колко студенти годишно търсят вашето съдей-**

ствие. Имаме ли обратна връзка за реализацията на студентите от Университета?

– УЦКР работи съвместно със Студентския съвет, но повечето регистрирани студенти в мейл листа са проявили самостоятелна активност. През отделните години базата данни се променя, но е в рамките на 1500 – 2000 студенти годишно. Интересен факт е, че повечето от тях са от ОКС „магистър“ или ОКС „бакалавър“ – задочно обучение. Очевидно първоначалният сблъсък с пазарните условия повишава мотивацията за търсене на работни места и чрез УЦКР. За студенти, които са намерили своята професионална реализация чрез УЦКР, има информация, включително и обратна информация от организациите работодатели за изпълнението на професионалните ангажименти, но по традиция информацията за отделните професионални направления се събира в съответните факултети.

Философията на УЦКР е да подпомага търсенето на работа, да подготви студентите за моделите за търсене на работа, да служи като посредник между Университета и пазара на труда, но е дълбоко стереотипно конвенционалното разбиране, че УЦКР е вид бюро по труда или пазарна борса. Въпреки това при подадени работни места УЦКР прави всичко възможно тези работни места да бъдат заети от настоящи студенти и възпитаници на Университета. УЦКР търси и реализира контакти с нови и нови работодатели, осигурява представянето на фирми и презентации, за да могат реалните и потенциалните работодатели да познават нашите студенти и да знаят, че нашите възпитаници са най-добре подготвени в своята сфера, защото в Университета те са обучавани не само във формалното усвояване на информация, но те са научени да мислят, да решават проблеми и да търсят творчески решения. В този план по-важно и по-полезно е организирането на повече практически обучения и стажове за студентите и УЦКР се ангажира с тяхната организация.

– **Кога българският студент**

започва да мисли за себе си като за специалист и да вижда своето място на трудовия пазар? Прави ли го изобщо по време на следването си, или си казва: „Да взема дипломата, пък тогава ще му мисля“?

– Повечето от нашите студенти работят, сравнително малко са студентите, ориентирани единствено към образователния процес. Нерешеният проблем е, че не работят по специалността си. Затова и проектът „Студентски практики“ беше изключително полезен за студентите. Много организации имат възможности да осигурят практическо обучение и без този проект, дори самият Университет има скрити резерви за работа, както е в много университети по света. Този подход успешно се реализира в Информационния център на Университета и в Спортната зала, предстои решаването на този казус за работа в библиотеките, обществото, различните центрове, докторантски училища и лаборатории по факултети. Защо не и в някои административни отдели? Успешно се включват в работния процес по изучаваната специалност студенти от няколко факултета към екотехнологии. Кариерното развитие на студентите не е локализирано единствено в УЦКР, а не е и необходимо, засега...

От друга страна, доброволството все още не е достатъчно решен казус. Става дума за доброволчество, което позволява усвояване на професионална компетентност. Този модел е на дневен ред в дейностите на УЦКР.

– **Вие поддържате активна връзка и с работодатели. Какъв е техният поглед към нашите студенти и какви специалисти биха искали те да приемат – с каква подготовка, с какви компетенции?**

– Повечето работодатели изискват предварителни стажове и практически обучения. Изключително полезно е включването на учебни дисциплини в учебните планове на отделните специалности по искане на работодателите и повечето факултети са решили ефективно този проблем.

На стр. 7 ➔

Избран е нов председател на Студентския съвет

Светослав Колев Енчев е роден в Димитровград, но от 10 години живее в Пловдив, където завършва средното си образование, след което и бакалавърска степен в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, специалност „Физическо възпитание и спорт“. В момента следва магистратура „Приложна психология“ в ПУ.

Близо 16 години се занимава със спорт, осем от които – като професионален футболист, а през последните четири е футболен съдия към Българския футболен съюз. Два пъти е печелил златни медали за Университета на Републиканския шампионат по футбол.

За себе си казва, че е отговорен и инициативен, има опит в работата с хора. Умее да се справя с разпределяне на работата в екип – качество, на което разчита при заемането на позицията председател на Студентския съвет на Пловдивския университет. През малкото свободно време, което му остава, обича да пътува – по възможност в чужбина. Участвал е в няколко проекта, организирани по програмите „Младежта в действие“ и „Еразмус плус“ в Румъния, Кипър и Турция през изминалата година.

Преди две години става сътрудник в Студентския съвет, а скоро след това – и член с право на глас и координатор на

Светослав Енчев

Спортната комисия. През това време участва в почти всички събития, организирани от СС, част от които са по негова инициатива.

Като председател на организацията възнамерява да наблегне на няколко основни момента, които смята за особено важни: засилено сътрудничество с университетското ръководство и преподавателите; създаване на офис на СС в Нова сграда на ПУ за удобство на студентите там; увеличаване броя на научните конференции по отделните факултети с цел предоставяне на по-голямо поле за изява; запознаване на студентите от задочната форма на обучение с дейността на СС; обогатяване на библиотечния фонд и облекчаване на достъпа до него; създаване на студентска футболна лига и други.

Кабинет по криминалистика бе открит в Юридическия факултет

Нова стъпка към модернизиране и доближаване на обучението по право до реалната среда в различните юридически практики бе направена в Пловдивския университет с откриването на Кабинет по криминалистика. Той е разположен в 54-та семинарна зала на Ректората и бе открит тържествено на 9 януари 2015 г. от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов в присъствието на преподаватели от Юридическия факултет, гости и представители на медиите. Залата ще изпълнява едновременно функцията на кабинет по криминалистика и на правна клиника. В кабинета ще се провеждат практическите занятия и семинари и на студентите, които специализират в

областта на проблематиката на защита на потребителите с лектор гл. ас. д-р Димитър Деков. В новооборудваната зала ще се провежда и обучение по адвокатска защита по трудови дела, водено от гл.ас. д-р Теодора Филипова. Правната клиника ще осигурява консултация на граждани по правни въпроси.

Кабинетът е оборудван с необходимите технически средства за откриване и изземване на следи, за изготвяне на веществени доказателствени материали, както и за изследване на микроследи. За практическото обучение на студентите са осигурени компютри, плазмен телевизор и много нагледни материали.

„Пловдивски университет“

Ректорът проф. Запрян Козлуджов и деканът на ЮФ проф. Дарина Зиновиева откриват Кабинета по криминалистика

➔ От стр. 6

Друг важен момент е включването на работодатели в комисиите за практически изпити.

В УЦКР постъпват заявки от работодатели предимно в ИТ, чуждоезиковото, банковото пространство, в туризма. Търсят се лаборанти, педагози, започнаха да се търсят и психолози. Налице са заявки, макар и епизодични, от Германия, Гърция, Великобритания. Но не всички получени заявки за работа се приемат и разпространяват по мейл листата, защото смятаме, че е важно да няма проблеми по отношение на легитимността на работодателските организации, а и социалната и персоналната сигурност на студентите трябва да бъде обезпечена на работната позиция. Не можем да си позволим да изпратим студенти, макар и на работно място, в несигурна и нестабилна организация.

През месец март предстои

Трябва да се прави разлика...

представяне и включване на студенти в една от най-големите американски работодателски бази данни. Вече са направени първоначалните договорености за Пловдивския университет. Разбира се, необходимо е владението на английски, за да се преmine през своеобразното конкурсно начало за включване в тази работодателска платформа.

– Не е тайна, че една доста голяма част от завършилите висше образование не си намират работа по специалността. Доколко този проблем е обвързан с цялостния образователен модел и с пазара на труда?

– Регулацията на процеса „завършена специалност – начало на кариерния път“ е свързана с държавни политики, от една страна, но от друга страна, всички

работодатели търсят инициативни и компетентни специалисти. А компетентността не се удостоверява с дипломата, с дипломата се удостоверява само получената квалификация. Компетентностите, личната ангажираност и инициативност са видни от участието в допълнителни извънучебни стажове и практики, изследователски и доброволчески дейности, получените сертификати за тях и разбира се – проактивното отношение към работата и изпълнението на професионалните задачи. Често наблюдавана ситуация е студенти, включително и завършили, да поставят условия за много високи заплати, но пропускат да съпоставят исканото възнаграждение със собствените компетенции и дейности. Работодателите също търсят най-

добрия професионален капитал.

– Какво бихте посъветвали студентите да правят във връзка с тяхното кариерно развитие, докато са още в университета?

– Житейска мъдрост е, че съвети се дават, когато са поискани, за да се прецизира ценността им. Струва ми се, че е важно да се прави разлика между професия, длъжност и кариера. През студентските години е важно получаваната квалификация да се обогатява и с компетенции. Реализацията в професията и кариерното развитие не са даденост, те зависят и от персоналната активност, от персоналното желание, от ученето и усъвършенстването през целия професионален път, които са база за резултатното изпълнение на професионалните дейности.

Интервю на Тильо Тилев

Приключи проектът, свързан с управлението и информационната инфраструктура на ПУ

Въвеждаме „безкнижна“ обработка на документи

Резултатите от проекта „Стандартизиране и интегриране на разнотипни информационни и управленски университетски системи (СИРИУС)“ бяха отчетени на 22 декември 2014 г. в зала „Компас“. Целта на проекта на стойност 498 275,74 лева и срок на изпълнение 20 месеца бе създаването на информационна инфраструктура (ИнфОИ) от тип „електронен университет“, базирана на средства за интегриране и стандартизиране на разнотипни информационни системи и използване на модерна нормативна база, иновативни технологии и автоматизация на управлението.

Ръководителят на проекта ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов, заяви, че благодарение на неговата успешна реализация Пловдивският университет се е наредил сред висшите училища с най-развита информационна инфраструктура.

СИРИУС е осъществен по Договор № BG051PO001-3.1.08-0041 по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007 – 2013 г.“, посредством схема за безвъзмездна финансова помощ: BG051PO001-3.1.08 „Усъвършенстване на системите за управление във висшите училища“, която се реализира с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. В резултат на успешното изпълнение на проекта ПУ може да се похвали, че е постигнал конкурентни предимства и качествено управление на дейността в различни сфери на висшето образование – обучение, преподаване, изследвания, администриране и др., включително и предоставяне на широк спектър от електронни административни услуги от типа „на едно гише“, подчерта ректорът.

Новите технологии позволиха въвеждане в управлението на т. нар. „зелени информационни технологии“. Благодарение на ИнфОИ е възможно моделиране и управление на образователния процес при различните студенти. Същевременно с това се осигурява и автоматизация на препода-

вателския труд – планиране и отчитане на учебната и научноизследователската дейност, подготовка на електронни курсове и създаване на тестове и др., разказа заместник-ректорът проф. д.м.н. Георги Тотков, който е и координатор на проекта.

Специфична цел на проекта бе създаването на информационната инфраструктура ИнфОИ от тип „електронен университет“, която да бъде базирана на научно обосновани стандарти, усъвършенствана нормативна база и иновативни технологии и средства за управление. Създаването на СИРИУС включваше инициране на процес на интеграция със съществуващи и действащи университетски информационни системи и бази от данни.

За осъществяването на интеграцията бе използван специфичен подход – създаване и поддържане на т. нар. „електронни портфолия“. Те представляват виртуални модели на участващите в ИнфОИ субекти (академични ръководства, студенти, преподаватели и служители) и университетски звена (основни и първични звена, служби и отдели), на базата на които се осъществява тяхното участие в типични университетски сфери на дейност – обучение, преподаване, изследвания и управление.

Осигурен е отдалечен оторизиран достъп на потребителите до техните е-портфолия, автоматизирано въвеждане и „безкнижно“ обработване на данни, както и прилагане на иновативни технологии, сред които и електронно подписва-

не на документи, разполагани в многофункционален университетски архив. За целта са издадени сертификати за електронен подпис на 300 членове на академични ръководства, преподаватели и служители.

Нормативната база за управление на информационната инфраструктура ИнфОИ се осъвременява, като промяната

основно засяга правилници, ръководства и регламенти за експлоатация, както и стандарти и форми за администриране и за трансфер на електронни документи. Обновени са и вътрешните критериални системи за оценяване на качеството в обучението, изследванията, управлението и конкурентоспособността.

Усъвършенствани са 3 подсистеми за управление съответно на учебния процес, на финансовите, материалните и кадровите потоци от дейности и на качеството на университетското образование, поясни проф. д-р Запрян Козлуджов.

В резултат трите подсисте-

теми се внедряват и тестват в управлението на Пловдивският университет като цяло, в отделни факултети, катедри, филиали и отдели. Паралелно с внедряването на СИРИУС за запознаване с усъвършенстваните информационни системи са проведени обучителни семинари с 450 университетски потребители в Пловдив, Смолян и Кърджали – 375 студенти, 50 преподаватели и 25 служители. Подобрените подсистеми на СИРИУС са тествани от близо 500 студенти, преподаватели и служители.

Университетският информационен център е реновиран, развита е нова сървърна архитектура, подходяща за разполагане на СИРИУС.

Открита е специализирана софтуерна лаборатория за разработване на иновативни информационни и управленски системи. За поддръжка на СИРИУС в лабораторията ще работят екипи от преподаватели, докторанти и студенти, които ще се ангажират с разработване на иновативни университетски информационни и управленски системи.

IN MEMORIAM

На 15 февруари 2015 година почина проф. д.б.н. Благой Груев. Роден е на 24 юни 1936 г. в Пловдив. Завършва специалност „Биология“ през 1966 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където започва работа през същата година като асистент. През 1979 г. е избран за доцент, а през 1989 г. – за професор. Той е първият възпитаник на Пловдивския университет, който получава научното звание „професор“.

През 1971 г. защитава кандидатска дисертация (доктор по биология) на тема „Фаунистични, таксономични и екологични изследвания на хризомелидите в Родопите“, а през 1987 г. – докторска дисертация на тема „Фауна и зоогеография на подсемейство Alticinae (Chrysomelidae, Coleoptera) на Балканския полуостров“.

От 1985 до 1989 е бил заместник-декан, а от 1993 до 1999 г. е декан на Биологическия факултет на ПУ. Чел е лекции по обща биоекология, зоология на безгръбначните, както и специалния курс „Принципи на зоологическата таксономия, систематика и класификация“. Проф. Благой Груев има публикувани над 150 научни труда, които го правят учен с международно признание. Автор е на учебник по биоекология, претърпял три издания (1988, 1994, 1999; последните две в съавторство с Б. Кузманов). Автор и съавтор е на учебници и ръководства по зоология. Негови са оригиналното биоекографско поделение на България и оригиналната типизация на зоогеографските комплекси и фаунистичните елементи в България.

Поклон пред светлата му памет!

„Пловдивски университет“

На 19 февруари 1878 г. се ражда нова България

На 19 февруари 1878 г. в Сан Стефано, недалеч от Цариград, е подписан мирният договор между Русия и Османска Турция, с който се възстановява българската държава след почти петстотингодишно турско владичество. Кой знае защо обаче историци, политици, държавници и общественици изместват с 12 дни по-късно това съдбоносно за българите събитие. Инерцията, обзела цялата държава и нация, и тук надделява над науката история.

Професори и доценти, а и редица други високообразовани люде си „траят“ и дума не обелват, че се „закъснява“ с отбелязването на това събитие, което може да се определи като ДЕН ПЪРВИ в новата и най-новата история на България. Така е и хем по-удобно, и хем по-малко главоболно, и хем съвпадащо с позицията на официалните за момента държавни институции. А колко му е да се каже, че след 1916 г. тази дата – 19 февруари, когато се подписва мирният договор, си е пак 19 февруари. Защото след 31 март в календара на същата тази 1916 г. следва датата 14 април – т.е. „натрупаната“ разлика от 12 дни за XIX век и 13 дни за XX век между двата стила е премахната. И това се отнася не само за „тази“ година и за „този“ 14 април, а за всички следващи дати във всички следващи години. Ура!!! Малко късничко – както обикновено, но все пак и българите приемат и въвеждат григорианския календар. Наистина с известно закъснение – почти с три века и половина! Навярно поради всичко това сънародниците ни са си измислили и една чудесна поговорка – „Бързай бавно!“. Е, тя може да се тълкува в различен контекст и ние, българите, се възхищаваме на последващата я мъдрост „Три пъти мери – един път режи“, ама върви обяснявай на онези от Брюксел, Париж, Берлин, Лондон, Рим, Атина... , че може да се „бърза бавно“,

Подписването на Санстефанския мирен договор

когато „утробното“ им мислене и „утробният“ им език не са тези на българина. В последните години, най-вероятно „поучени“ от българската си „предприемчивост“, и като народ, и като държава първо „режем“, а после „мерим“. Няма лошо – всички си спомнят за „шивача“ от онази приказка, в която след много „рязане“ и „мерене“, вместо исканата от клиента дреха, се появяват „за петела гащи“. И то не веднъж и не дважд, а цял четвърт век!

Представяте ли си, уважаеми българи, колко нерялно би било да отбелязваме Съединението на Източна Румелия с Княжество България на 18 септември вместо на 6 септември. Или пък да честваме Деня на българската независимост на 5 октомври, а не на 22 септември. Би ли приел някой подобна неграмотност с българските „върхове“ в историята ни? Нека да си отговори всеки сам на този въпрос.

За да не приличат българите вечно на героя от споменатата приказка, трябва да започнат отнякъде. Да кажем, от „оправянето“ поне на тази дата в българската история, защото тя полага основите на утвърдената с Учредителното събрание и с приетата Търновска конституция Трета българска държава. Нека българите знаят, че на 19 февруари не се отбелязва само годишнината от смъртта на Васил Левски – Апостола на българската свобода, а възстановяването на българската държавност, в което дело

Карловецът има първостепенна заслуга. Това ще бъде и едно отдаване на почит и преклонение към всички онези, които жертват най-свидното – живота си, за възкресяването на Майка България. Това ще докаже още, че наистина сме член на голямото европейско семейство и че наистина сме приели новия стил 99 лета преди годината 2015-а.

Българите трябва да знаят и нещо друго – че Любен Каравелов е единственият деец от националноосвободителното ни движение, поканен от руските власти да присъства и присъствал на подписването на Санстефанския мирен договор. Няма никакво съмнение, че тази негова мисия, осъществена по инициатива на Русия или най-малкото с нейно съгласие, има много ясен подтекст, свързан с бъдещето на възстановената българска държава. Тя е безспорно доказателство за това, че той е най-довереното лице на руските държавни, дипломатически и военни среди сред българите, за което се предвижда основна роля в конституирането и развитието на младото българско княжество. Предприетите целенасочени инициативи от страна на Временното руско управление за запазването му от набиращите скорост социални и политически противоречия сред българите са много показателни във всяко едно отношение. Именно това е основната причина, поради

която той не е избран или назначен за участник в предстоящото тогава Учредително събрание, където пренията и противоречията достигат до такива размери, че окончателно „узаконяват“ разцеплението сред българското общество, станало факт далеч преди Освобождението на България. Документите, съхранявани в руските архиви, ще дадат възможност за пълно изясняване на тези въпроси и дълг на историческата ни наука е да направи това – задължително. Още повече че днес тези архиви са напълно достъпни за българските изследователи. Другият, който не „намира“ място в събранието, е Тодор Бурмов – втората по важност личност за Петербург сред българите. Само преждевременната смърт на Копривщенеца на 21 януари 1879 г. проваля замисъла на руската дипломация за ролята му във възкресената българска държава, а вторият – т.е. Бурмов, заема мястото, предопределено от руските власти за Каравелов.

Така на 19 февруари се „ражда“ осемнадесетата държава на континента Европа, когато на картата ги няма все още Полша, Чехия, Словакия, Словения, Хърватия, Литва, Латвия, Естония, Украйна, Косово... И макар че началото ѝ е свързано с един прелиминарен договор, който по-късно в Берлин ще бъде значително изменен, най-вече в териториално отношение. Това начало и този договор ще останат вечен блян за българите, каквато е държавата Утопия на Томас Мор за всички мислещи на този свят и каквито са идеите на християнството, свързани с постулата за благоденствие, справедливост и социално равенство между всички хора на планетата Земя. Неосъществими, но тласкащи човечеството напред и нагоре!

Проф. д.и.н. Иван СТОЯНОВ,
председател на
Фондация „Васил Левски“

Наистина ли първоначално извършваме всичко неосъзнато?

И после ли го осъзнаваме? – спорят на международна конференция психолози в Санктпетербургския университет

Лилия БАБАКОВА – докторантка по възрастова психология в катедра „Психология“

Като млада докторантка по психология, пишеща научен труд за старите хора, се натъкнах на доста задълбочени изследвания за тази възрастова група на геронтопсихолози в Санктпетербургския държавен университет. Възхищавах се на постиженията на вуза и мечтаех един ден да отида там, да се докосна до този колос на науката. И миналата година успех – спечелих конкурс за специализация, след като успешно преминах през „цедката“ на две министерства на образованието и науката – на България и на Русия. Не се и замислих дори, когато избрах Факултета по психология в Санктпетербургския държавен университет.

Знаех някои неща за университета. Че е най-старият в Русия, основан през 1724 година с указ на цар Петър Първи. Че именно тук най-рано в страната започва да се преподава психологията като самостоятелна наука. Че един от основателите, изтъкнатият професор по богословие – Райковски, се е занимавал с опити за изследване чрез самонаблюдение на човешката психика. Че през 1875 година като кандидат на естествените науки СПбГУ завършва и великият Иван Петрович Павлов...

За Факултета по психология знаех повече. Че има 14 катедри (най-новата е по психология на кризисните и екстремните ситуации), над 200 щатни преподаватели, 4 лаборатории и научноизследователски центрове. Че ежегодно от факултета излизат, завършили като бакалаври, магистри и доктори, около 820 души. Че се поддържат здрави и трайни научни връзки с университети, институти и психологически центрове от САЩ, Англия, Германия, Франция, Финландия, Китай и Япония, съответстващи на световната му рейтингова оценка. Знаех и че

ФАКУЛТЕТЪТ ПО ПСИХОЛОГИЯ ТУК Е НА ПЪРВО МЯСТО

в рейтинговата система на Руската федерация, непосредствено следван от същия факултет в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“.

Но за най-важното, основното за факултета, знаех най-вече от научния си ръководител в ПУ „Паисий Хилендарски“ – доц. д-р Пламен Цоков. Че водещи идеи при формирането на факултета са били теоретическите разбирания на големия руски психолог академик Борис Ананиев. Че той предвижда социалната роля на психологията като формиращ център на човекознанието. Че той обосновава необходимостта от комплексно изследване на човека като основен метод на психологията. Научният ми ръководител ми беше разказвал и за това, че в университета всяка година се организира световноизвестната научна конференция, популярна като „Ананиеви четения“, че въпрос на престиж е в нея да участват най-известни психолози от цял свят.

Де да знаех тогава, че един ден и аз ще се докосна до този най-грандиозен научен форум! Пък и не само това.

Посрещнаха ме топло и гостоприемно. Веднага бях представена като гост-слушател на членовете на катедра „Психология на развитието и диференциална психология“, на декана на факултета, както и на проректора на вуза. Веднага ми посочиха и по-интересните курсове и лекции, които могат да бъдат полезни за моята работа по дисертацията. Така започна моето натоварено и напрегнато ежедневие в очакване и на приближаващите „Ананиеви четения“. Отдавна бяха дали заявки за участие в

Не е шега: не осъзнавайки в началото, по-късно осъзнах, че съм победителка в конкурса

грандиозното събитие крупни имена от Великобритания, САЩ, Норвегия, Финландия...

И представете си – при цялото това напрежение ми предложиха да участвам в конкурс между руски студенти и докторанти за най-добра научна работа по психология на старите хора, а наградата е допускане до участие в „Ананиевите четения“. Поразмислих, поколебах се и си рекох:

КОЙТО НЕ РИСКУВА, ПОСТАВЯ СЪДБАТА СИ НА КАРТА.

И дръзнах да участвам. Без да се фукам, все пак не мога да не кажа, че макар и чужденка, спечелих първа награда, както и грамота и вимпел от факултета. Спечелих и възможно най-голямата хазартна карта – да чета доклад на „Ананиевите четения“.

Но преди да кажа по нещичко за този мой рядък шанс да присъствам на четенията, нека спомена само един детайл от една съпътстваща ги конференция, за да се види за какво ниво на мислене и наука тук става дума. Дискусията беше на тема: „Имплицитното научаване: взаимодействие на съзнанието и безсъзнателното“. Докато слуша например лекцията на ръководителя на Катедрата по обща психология във Факултета по психология на СПбГУ проф.

Аллахвердов, човек не можеше да не се попита:

ВИНАГИ ЛИ РЕАГИРАМ, БЕЗ ДА УСЕЩАМ ТОВА?

Защото, от една страна, всеки знае, че неговото съзнание е най-ценното, което притежава. Но от друга, експерименталните изследвания от последните години доказват, че практически всичко, което по-рано е изглеждало привилегия на съзнанието (вземане на решения, постановка на цели, социални оценки, морални съждения и пр.), най-напред се е извършвало неосъзнато и... едва след това се осъзнава.

Групата психолози под ръководството на професор Аллахвердов установяват уникалните възможности на неосъзнатото: „Човекът е способен да обработва сигнали, предадени със скорост, която той дори и не подозира, да реагира на второто значение на двойствено изображение, което иначе не осъзнава, в състояние е почти мигновено да умножи трицифрени числа, твърдейки, че въобще не може да го направи“.

Нещо повече, според Аллахвердов ние неосъзнато реагираме на собствените си перцептивни, мнемически, граматически и изчислителни грешки, без да усещаме на съзнателно ниво, че сме направили грешка...

КОГО ВЪЛНУВАТ ЕМОЦИИТЕ ЗА ЕМОЦИИТЕ?

Това преди всичко бе скандинавската изследователка Елизабет Норман, професор в Университета в Берген (Норвегия), която в своята лекция на Ананиевите четения се спира на понятието „мета емоция“, определяйки го като емоция за емоцията. Изпитвайки определена емоция, ние формираме и свое емоционално отношение към нея. Тоест нашите емоции могат да бъдат обусловени не само непосредствено от някакви

Промоцията в Химическия факултет

Тържествената промоция на абсолвентите от Химическия факултет се състоя на 14 февруари 2015 г. в новата спортна зала на Пловдивския университет. Деканът доц. д-р Илиян Иванов връчи дипломите на 164 абсолвенти – 89 бакалаври и 75 магистри. Сред специалните гости бе заместник-ректорът по учебната и издателската дейност доц. д-р Мария Стоянова, която пожела на завършилите успешна реализация в областта на химията и в живота.

Отличник на випуска е Георги Даскалов, завършил специалността „Химия“ – редовно обучение, с успех 5,93, който прочете и Галилеевата клетва. Още 11 негови колеги завършват бакалавърската си степен с отличен успех. Отличник сред магистрите е Христина Панайотова, която се дипломира в специалността „Хранителна химия“ с успех 6,00.

Заместник-деканът доц. д-р Виолета Стефанова, която беше и водеща на церемонията, направи шеговит паралел между премеждията на известни литературни герои и препятствията, които е трябвало да преодолеят възпитаниците на факултета, за да стигнат до момента на своето дипломиране. Ето част от нейно-

Деканът доц. Илиян Иванов връчва дипломите на абсолвентите

то слово: „Всички сме убедени, че ви беше трудно, но вие придобихте знания и умения, въплътени в образите на романтичните герои на Жул Верн: брилянтни инженери и химици като Сайръс Смит – способен да оцелее на самотен остров благодарение на умението си да запали огън, да синтезира киселини, сапун и дори нитроглицерин; капитан Немо, съумял да получи неограничено количество зелена енергия за своя Наутилус чрез електролиза на водата.

Вие тренирахте своята наблюдателност, логика и аналитични умения, описани в принципите на дедуктивните

разсъждения на Шерлок Холмс, за когото няма неразрешими загадки, стига да се проследят и правилно да се изтълкуват обективните причинно-следствени връзки.

Въоръжени със знанията си по химия на отровните и наркотичните вещества, вие можете експертно да оцените гениалните истории на Агата Кристи, която със сигурност е заслужавала оценка отличен по тези дисциплини.

Успешното усвояване на основните принципи на термодинамиката ви е въоръжило с разумна доза скептицизъм по отношение на всички популяр-

ни, но невъзможни иновационни идеи за създаване на „перпетуум мобиле“.

Психическата ви стабилност, подложена на сериозното предизвикателство да проумеете абстракциите, заложи в гениалното уравнение на Шрьодингер, е тренирана на ниво, което ще ви помогне да се справите с не по-малко абстрактните, но далеч по-нелогични ситуации, с които ще се сблъскате в живота.

Твърдата вяра в ненарушимостта на закона за запазване на енергията може да се превърне в неизчерпаем източник на надежда и оптимизъм във вечната битка за утвърждаване и съхранение на истинските духовни ценности и ограничаване на непрестанно появяващите се в обществото тенденции към нарастване на ентропията.

Накратко, неслучайно химичите са с най-висок потенциал за оцеляване.

Ние, като ваши наставници, се погрижихме да ви сблъскаме с препятствия, които да ви помогнат да се справите с предизвикателствата, които ще ви поднесе животът.

Най-важното е, че вие ги преодолеяхте!“

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 10

външни или вътрешни причини, но и от самите ни емоции. Например, ако човекът е изпитал гняв в даден момент, впоследствие той може да изпита нова емоция – мъка или срам за това, че не е успял да скрие своята емоция. Иначе казано, мета емоциите често се опитват да редуцират значението на първичната емоция и да понижат афекта от нейното преживяване. На изследователите им предстои тепърва да разработят конкретен инструментариум за измерване на мета емоциите и да установят в каква степен те са свързани със съзнанието на човека.

„Защото, ако ние осъзнаваме добре своите мета емоции, ще съзнаваме по-добре и своите първични емоции“ – твърдеше норвежката психоложка.

Може би е любопитно да се каже и това, че

**СПОРЕД КЕЙМБРИДЖ
ЯПОНЦИТЕ СЕ
„УСМИХВАТ“ КАТО
КАНАДЦИТЕ**

Наистина ли първоначално...

Повечето психолози вече са се примирили с това, че отива много време, за да се изследват голям брой индивиди. Реалното поведение на хората обаче може да бъде изследвано много по-бързо чрез т.нар. „Big Data“ изследвания – твърдеше в лекцията си младият ръководител на Кеймбриджката лаборатория за просоциално поведение и благополучие професор Алекс Коган. Те се провеждат в социалните мрежи от големи интернет търсачки, както и чрез сайтовете Facebook, Google и др. Би могло лесно да се фиксира поведението на всеки ползвател, да се запазват и обработват данните и впоследствие да се прави обобщение на модела за взаимовръзката например между броя на „лайкванията“ (харесванията), изпратени в съобщенията във Фейсбук, и да речем, показателите за здраве, благополучие и продължителност на живот. Едно от изследванията на професор Коган е

било посветено на изучаването на „усмивките“ (емотиконите), които все по-често се изпращат във Фейсбук. Четири седмици ползватели от целия свят са имали възможност да изпращат в свои лични съобщения специално създадени „усмивки“, отразяващи максимално точно възпроизведените изражения на лицето при преживяването на определени емоции. Например руснаците според видовете най-често използвани емотикони си приличат с потребителите от Норвегия, а японците са най-близо до канадците.

А иначе се оказва, че

**ЗА ПРЕСТЪПНИКА
НИКОЯ РЕКА
НЕ Е РУБИКОН**

Защото може би трябва да спомена, че по време на моята специализация във Факултета по психология на СПбГУ тук се проведе и една

друга международна конференция – по юридическа психология. Интересни тезиси на нея изложи Джон Синот от Университета в Хъдърсфийлд (Великобритания). Според английския учен престъпниците по правило извършват престъпления в северната част на района, където живеят, а реката и мостовете са психологически непреодолими бариери за тях. Били анализирани около 150 леки престъпления (като дребни кражби например) и отбелязан адресът на тяхното извършване на картата на град Дъблин. Оказало се, че 82% от престъпленията били извършвани в същия район, където живеят престъпниците. Интересно е и това, че те се „движат“ на север – неосъзнато и необяснимо извършват престъпления именно по на север от своя дом. И още един любопитен извод: реката е една физическа и психическа бариера, която престъпниците не се решават да пресекат. Те неосъзнато предпочитали да се отдалечат от дома си, но не и да преминават река...

„Да срещнеш в дивия лес вързъжен от глава до пети разбойник – не се бой, все имаш шанс да се спасиш. Да срещнеш изгладяла кръвожадна пантера – пак има надежда да се избиеш. Да паднеш във вълните на бурното Адриатическо море – пак можеш да се надяваш, че ще дойде отнякъде спасение. Но срещне ли те някой човек, който е прочел само една книга по някой въпрос или знае само едно нещо на тоя свят – от него ти никога и никак не ще се спасиш.“

Александър Балабанов в „Асензлатаровци“

Проф. Никола БАЛАБАНОВ

Тези думи на небезизвестния професор Балабанов са особено актуални сега, когато един висш чиновник, явно прочел само заглавието на една от книгите на големия български учен и интелектуалец Асен Златаров, с лекота отрече неговите научни приноси. Това скандално изявление, както и 130-годишнината от рождението на професор Златаров ми дават повод да напиша нещичко (защото той заслужава много повече) за него, още повече че днешните студенти едва ли са слушали много за дейността и заслугите му.

Ще се позова най-напред на Алманаха на Софийския университет, на първата страница на който името на Асен Златаров е записано заедно с имената на още няколко преподаватели и учени с оценката, че те са „гордост не само за Софийския университет, но и за националната ни наука и култура“.

КОЙ Е АСЕН ЗЛАТАРОВ?

Той е роден в Хасково на 16 февруари 1885 г. Учил е най-напред в родния си град, след това една година в пловдивската мъжка гимназия „Св. св. Кирил и Методий“, после в София. През учебната 1903/1904 г. е студент по химия в Софийския университет, а през 1904 г. се записва да следва същата специалност в Женевския университет. Завършва университета през 1907 г., а през 1908 г. защитава докторат в Гренобъл (Франция).

След едногодишно учителстване в Пловдив, през 1910 г. постъпва като асистент по химия във Физико-математическия факултет на Софийския университет. През 1920 г. е избран за частен доцент, а през 1922 г. – за редовен. През 1924 г. е избран за извънреден професор при Катедрата по органична химия, а за редовен – през 1935 г. Умира след операция във Виена на 22.XII.1936 г.

Наред с научната си дейност, Асен Златаров се проявил като изключителен популяризатор, писател и обществен деец. Това е дало основание през 1932 г. негови колеги и приятели да организират честване на 25-годишната му научна, писателска и обществено-културна дейност. Същата година излиза юбилеен сборник „В дар на Асен Златаров“, в който участват с материали 70 изтъкнати дейци на българската наука и култура (мотото е цитат от статията на А. Балабанов в същия сборник).

Асен Златаров е своеобразно явление в културния живот на България. Но тъй като се хвърли съмнение върху неговата научна дейност, ще спомена най-напред за

ПРИНОСИТЕ НА АСЕН ЗЛАТАРОВ В ХИМИЯТА,

посочени в споменатия вече Алманах на Софийския университет. Той е чел лекции по неорганична химия, органична химия и физиологична химия в три факултета: Физико-математическия, Медицинския и Ветеринарно медицинския. Освен това е организирал лекции по свободен курс „Беседи по натурална философия“ за студенти от всички специалности.

Професор Златаров е автор и на учебници: *Основи на науката за храненето; Начала на органичната химия и Учебник по органична химия; Начала на неорганичната химия; Курс по биохимия* (в съавторство); *Очерки по философия на биологията; Ръководство за практически занятия по химия.*

За да не обомтираме списъка на публикациите на професора, ще цитирам обобщената оценка за тях, направена в Българската енциклопедия (издание на БАН): „Основоположник на биохимията в България. Изследва хранителната и калорийната стойност на хранителни продукти, изучава ензимните процеси и др.“

Признание за авторитета му в химията са избирането му за председател на Съюза на химиците в България (1929 – 1936 г.), участието му в създаването на списание „Химия и индустрия“,

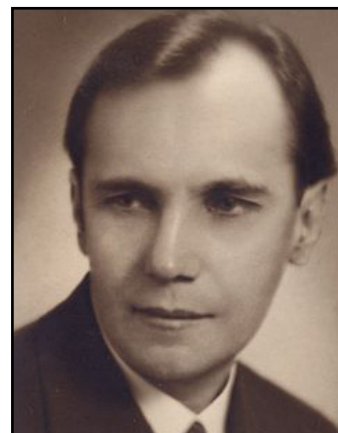
НЕПОВТОРИМИЯТ

членството му в международни химически дружества и др.

Ето какво казва за своята специалност А. Златаров:

„Химията е много интересна наука. Тя не е наука за епруветките и за обслужването на братовчедките, като им почитваме лекетата на престилките; химията е наука, която изучава тайните на битието. Никаква наука не носи толкова много питання, както тя. Емпирия и теория в химията са неразделни. Тя е гранична наука и щеш не щеш, кара те да се ровиш.“

Показателно е, че Асен Златаров

Проф. Асен Златаров

ОТКЛИКВА И НА НАЙ-НОВИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ ВЪВ ФИЗИКАТА.

В статията си „Духът на днешната наука“ ученият пише:

„Няма по-централна наука от нея. Големите проблеми, които тя подема, са: устройство на атома, вълновата механика, теория на относителността. В разработката на тия проблеми се очертават върховете на днешните научни набези.“

Интересен е коментарът на А. Златаров за откритията в атомната физика: „Материята, за която най-малките частички – атомите, се смятаха за неразрушими ... се оказва, че не е оная твърдина, която от векове човешката мисъл има като своя опора ... Ръдърфорд твърди, че е успял да разложи азота. Това е първата стъпка към завоюването на атомната енергия, първото вмешателство на човека в динамиката на атома. За човек е възможно един ден да дигне барьерата, която заприщва засега колосална жива сила в тоя неизчерпаем из – вътрешноатомната енергия.“

Асен Златаров има статии за космическите лъчи, за изследванията на Мария Кюри, за теорията на относителността. Статията за Айнщайн излиза през 1922 г., по време, когато в Германия се организират митинги срещу този учен. А мислите на Златаров за него са повече от възвишени:

„Никой в наши дни не равни славата на Алберт Айнщайн. Но и никой не равни неговия гений: той е от ръста на тия, които през няколко века се раждат по един, за да отбележат върховете, до които може да достигнат проникновенията на творческия дух на човека, изправен срещу загадките на Вселената. Ако трябва да се посочат равни на Айнщайн, негли само Аристотел, Кеплер и Нютон трябва да се упоменат... Айнщайн дава на човечеството размисъл за три века!“

Не съм срещал по-точна и вярна мисъл за творчеството на Айнщайн. Сто години след създаването на Общата теория на относителността ние все още не сме осмислили нейното значение, ние все още мислим в духа на Нютоновите закони.

Както вече стана дума, Асен Златаров си е извоювал авторитет и като

ФИЛОСОФ, ЛИТЕРАТОР И ПОПУЛЯРИЗАТОР НА НАУКАТА.

Той е автор на белетристични творби, на художествена проза, литературна критика, публицистика. За характера и диапазона на неговото творчество можем да съдим по заглавията на публикациите и лекциите: „Морал и наука“, „Морал и справедливост“, „Що е живот и защо е смъртта“, „Проблемът за щастието“, „Изкуството да се живее“, „От горилата до Венера“ и мн. др. Някои негови творби са напоени със задушевна интимна поезия: „В града на любовта“, „Песен за нея“, „Цветя за него“, като ползва псевдоними Ася, Аура. Златаров е пламенен пропагандатор на любовта към природата и на целесъобразния начин на живот. Той е най-търсе-

АСЕН ЗЛАТАРОВ

ният в страната лектор и посвещава значителна част от времето си на лекторска дейност.

Изследователите на неговото творчество сочат, че той е изнесъл над 1000 лекции (сказки) в различни градове на страната. Тези негови изяви едва ли могат да се преброят – професорът е бил непрекъснато търсен и канен, едва успявал, но не отказвал. Неговият път като лектор е много поучителен пример за големия труд, който трябва да полагат посветилите се на такава дейност (ако не гледат на нея на рутинна, разбира се). Според собствените му признания при първата изява в родния град лекцията му била несполучлива и той се прибрал засрамен. Но по-късно израства като блестящ лектор, любимец на публиката. Явно е работил много за усъвършенстване на ораторското си изкуство и за преодоляване на природната си стеснителност, за да постигне славата на великолепен „сказчик“, както са наричали тогава лекторите.

Ето какво споделя за неговите лекции проф. Петър Динеков: *„Това не бяха сказки, а празници за младежта, цели събития, които се очакваха с нетърпение и за които дълго време не преставаха да се говори. Два-три дена преди самата сказка тръгваше мълвата: вдружиден ще говори проф. Златаров ... А какво представляваше аудиторията? Една препълнена зала, глава до глава, чиновете претъркани, пътеките задръстени, хора на самата катедра.“*

Какво е „струвало“ това на сказчика, научаваме от съпругата на професора Евдокия Златарова: *„Най са му приятни сказките, независимо от какъв род са те. Наверно ги обича така много, защото са съпроводени за него със страдания, доброволни, желани страдания. Той се вълнува преди всяка сказка, както ученикът пред изпит. Като му предстои сказка, не може да се храни, нервен е, неспокоен, но тия му страдания се изкупуват с насладата, която има при изказа на своята вдъхновена реч“*

Това е големият лектор: той се вълнува като артист и музикант, преди да излезе на сцената, като художник преди откриването на изложба. Проф. Асен Златаров е бил сказчик, артист и ваятел на словото едновременно.

За този човек може да се пише много, без да се изчерпят качествата му. Затова ще се огранича с някои (една малка част) от изказаните за него епитети и оценки, взети от съвременници и следовници на професора:

„Някакво ехо от епохата на нашето Възраждане“ (Людмил Стоянов);

„Магесник на речта и един изключителен талант за научната популяризация“ (Димо Казасов);

„Всякъде и винаги неизчерпаем: носител на светла мисъл и високи чувства“ (Антон Страшимиров);

„Олицетворение на културната съвест на българина“ (проф. К. Гълъбов);

„Истински духовен водач, ентузиазизиран обществен будител“ (проф. Михаил Герасимов);

„Най-ярката ренесансова личност под нашите небеса“ (проф. Кр. Горанов).

И още, и още: *„борец за светло бъдеще“, „борец за свобода“, „наше знаме и наша вяра“, „учител и будител на младежта и народа“, „вълшебник на словото“, „апостол на знанията“, „един от тия, които не умират“, „защитник на красотата“...*

Чета тези отзиви, като едновременно се възхищавам на личността на проф. Асен Златаров и съжалявам, че днес не се срещат такива сред нас. За величието на този човек още веднъж ще цитирам проф. Ал. Балабанов, който го сравнява с най-великите световни и национални светили:

„Асензлатаровци са малко по света, още по-малко у нас, в България...“

„Помислете за големите учени в онези времена (посочва имената на Гьоте, Кант, Платон, Аристотел, Лайбниц и Данте) ... за всички, които са направили нещо на тоя свят ... те са все такива, за които си мисля днес, когато пиша тия редове за нашия Асен Златаров ...

И Раковски..., и Любен Каравелов, и Христо Ботев, особено Петко Славейков, те бяха подвижни енциклопедии с огнена душа ... От тяхната кръв е и нашият скъп и млад Асен Златаров“ (в-к

„Литературен глас“, 1932 г.).

И тогава, и сега има такива, които се изказват негативно за него, те са „от тия, които няма да кажат нищо на света“ (А. Балабанов). Самият Златаров ни предупреждава: *„Най-опасни са полуките хора: те лекомислено спекулират с известни познати и научени понятия само за да заблуждават и себе си, и другите. Пътят на такива трябва да се пресече“*. Но как да се пресече, ако те заемат високи държавни постове?!

Нарочно не засягам въпроса за възгледите на проф. Златаров, за да не наливам вода в мелниците на „еднокнижниците“ (термин на Ал. Балабанов).

Като милиони свои съвременници той споделял идеите на марксизма, подкрепял студентските акции срещу властта, порицавал фашистките изстъпления, вярвал, че в Русия започва нова епоха за човечеството ... и т.н. Действал е, както му повелява съвестта.

Ще ми се да кажа нещо и за

СЛЕДИТЕ НА ПРОФ. АСЕН ЗЛАТАРОВ В ПЛОВДИВ.

Вече споменах, че той е бил една година ученик и също една година учител в пловдивската гимназия „Св. св. Кирил и Методий“. Това съвсем не изчерпва неговата връзка с нашия град. Ще цитирам писаното за него от Георги Райчевски в „Пловдивска енциклопедия“: *„С Пловдив е свързано началото на неговата творческа дейност. Тук той прави първите си литературни опити – пише поемите „Омраза“ и „Изповедта на един безумец“, както и някои от любимите му импресии и стихотворения в проза. В Пловдив сътрудничи на редица вестници и списания – „Начало“, „Ново общество“, „Работническа България“. През 1923 – 1925 г., вече известен учен, по покана на пловдивския кръжок „Глобус“ изнася популярни сказки“*.

Моите млади колеги трябва да знаят, че макар и след десетилетия, името на знаменития професор съпътстваше изграждането на Пловдивския университет. Нашите първи преподаватели по химия и биология бяха слушали неговите лекции и често говореха за тях. Преподавателят по биохимия проф. Иван Попов е бил негов сътрудник и докторант. Той защитава докторска дисертация „Ензимите в чая и виното“, тема, по която има общи публикации с Асен Златаров. Професорът по органична химия Асен Гълъбов е работил като лаборант при него (по време на студентството си, за да се издържа). Най-възторжено за него говореше проф. Младен Генчев, който още като първокурсник е взел интервю с проф. Златаров и го е публикувал във вестник „Академик“.

(И още една следа, макар и не много светла. Веднъж проф. Ив. Попов с горчивина сподели, че асистентът му заключвал шкафчето с картотеката на прочетените книги и статии. „Него го е страх да не му открадна идеите, представяте ли си?“ – питаше с недоумение 70-годишният професор. Той беше работил при Асен Златаров!)

От всички хубави думи, с които Ас. Златаров се е обръщал към студентите си, ще използвам тези думи, писани вечерта преди операцията, която, за съжаление, не го е спасила от коварния рак. Те звучат като своеобразно

ЗАВЕЩАНИЕ КЪМ ВСИЧКИ НАС.

„Искал бих в една последна лекция на студентите да им кажа няколко прости, но важни неща, да ги имат като напътствие и като спомен от мене. Щях да им внуша, че трябва като младежи да отгледат три добродетели: любов към труда, любов към истината и любов към народа. Да обичат България – да я обичат чисто и предано и никога от тая обич да не правят кариера ... Искал бих на тая младеж да кажа да скъпи българската реч; какво богатство, какво чудо, каква сила е тя! ... да не се боят, че ще имат неприятности с ограничените, духовно слепите, чуждите на повиците на живота: идеалът всякога побеждава, стига да е смислен, висок и човечен.“

И други неща щях да кажа на тия млади, за които дадох половината от най-дейтелния си живот, но пропуснах минутата. Сега е късно“ (Виена, 6.12.1936 г., една нощ преди операцията).

Струва ми се, че проф. Асен Златаров не е пропуснал нито една минута в лекциите си и в живота си, като е давал пример на своите студенти. Той продължава да бъде пример за всички следващи поколения с активното си гражданско поведение, с безкористната служба на науката и разпространението на знанията, с вярата си в доброто, прогресивното, съзидаващото.

Предизвикателството на споделеното знание

Красимира МАНЕВА

Какво всъщност значи предизвикателство? И защо ни е нужно? Кога си заслужава да отговорим на дадена провокация? Какъв е смисълът? Какво означава изразът „споделено знание“? Нима има такова? Все въпроси, които изплуват в съзнанието ни чисто първично. А може би не са съвсем първични, може би зад тях стоят отговори, които, ако открием, ще „видим невидими структури“.

Да си предизвикан към знание, не е ли провокацията, която се състои в това да се осмелиш да покажеш знание. Да имаш дързостта да го направиш. Защо е важно ли? Защото знанието не са физичният закон или математическата формула сами по себе си, то е нещо много по-сложно, нещо, което изисква съвършено друг тип формулировка и дефиниция. Знанието „се ражда“ в споделянето. В споделянето като дискусия, като ожесточен спор или дебат. В комуникацията е истината, а знанието „говори“ чрез езика на овладяното познание, т.е. на разбраното, а не на заучената формулировка. Затова е толкова ценно. Защото, ако го разбереш, ти практически получаваш способността да „разнищваш“, да достигаш до същности. В науката „така стоят нещата“, нищо не е само черно или само бяло, всичко е плод на доказуеми и проверими гледни точки. Доказуеми, за да отразяват тезата чрез факти, т.е. да онагледят тезата, а проверими, за да бъдат истинни. Разбира се, тук не си поставяме за цел да изясняваме кое знание е истинно, има ли знание, което е правилно, лошо, или други подобни на тези категории. Тук ни интересува знанието като натрупан и овладян социален опит. От друга страна, не е ли скрит твърде голям смисъл в самото споделяне като акт. Да споделиш нещо научно, практически изпробвано, не „говори“ ли за смисъла „да предадеш нататък“, да предоставиш възможност на знанието да се развива, вместо да го оковеш в личната си позиция и в личния си етап на развитие. От далечни времена хората са прозрели, че истината се ражда в спора и винаги е „по средата“, тя е гранична по своя характер и колкото повече се динамизира

Победителка в обявения от Философско-историческия факултет конкурс за есе на тема „Предизвикателството на споделеното знание“ е Красимира Манева. Красимира е студентка в 3. курс, специалност „Социология на правото, икономиката и иновациите“. Това не е първият спечелен конкурс за нея. Носителка е на първа награда в националния конкурс за проза „И ти си в мене, ти, Родино моя“, има и множество отличия от музикални конкурси.

дадено поле, толкова по-ясно ще изкристализира тя, така е и със знанието.

„Предизвикателството на споделеното знание“, зададено по този начин, не значи ли всъщност, че самото предизвикателство е скрито в акта на споделяне. Твърдим това, защото го разбираме и тълкуваме, че „предизвикателството на...“ или „предизвикателството в...“ задават и изискват друга посока на мислене и следователно друг краен резултат. В противен случай ще бъдем глуци, които вършат едно и също нещо, описват и отговарят на едни и същи въпроси, а всъщност целят различен завършек на своя труд, т.е. тук идеята ни е, че си предизвикан да отвърнеш на провокацията, която се състои в „размяната“. Размяната, полезността и циркуляцията са основни характеристики на знанието. Те са взаимнообвързани, тъй като знанието не е просто информация, то е кодифицирана такава. И като такава, то има нуждата да циркулира, което води до обмяна, каква невероятна градация. Това предизвикателство е различно от онова, което поражда самото знание. Тук ти самият трябва да покажеш своя набор от умения, компетентности, способности и на които предварително да си позволил критика. Да споделиш, преди всичко означава точно това – да си дал възможност първо на себе си да гледаш критически и съмнително, а след това и на останалите участници в споделянето да направят същото към теб. Получава се много интересен процес, при който всеки може да повлияе на групата, но и всяка единица от тази група влияе сама на себе си. Споделянето е разковничето, то е един такъв специфичен процес, в чиято динамика и специфика се извършва онова, което ще наречем „обмяна на опит“, „про-

верка“, „свервяване на часовника“. Наречете го както искате или както прецените употребата му за най-уместна. За мен всички са валидни и еднакво полезни. Какъв е смисълът на всичко, изговорено дотук? Смисълът е в това да успеем да ви убедим, че в „споделянето няма нищо лошо“, че участието в конференции, заседания, конкурси не само че не е „нещо лошо“, а напротив. Това е полезен и ефективен начин за натрупване на въпросния опит, който от своя страна има релевантен характер за „майсторлъка на твоето знание“, т.е. дарбата да „можеш да разбираш“ от определени „неща“ и да си компетентен в определена сфера, е немислимо занимание без опита, в чието лоно са грешките. Тук е нашият акцент – че науката и знанието не биха били възможни без експеримента, чиито съставки са опит, грешки. И въпреки че в науката и най-вече в „науките на духа“ (каквато е социологията) няма универсално правило, няма „уникален извечно правилен път“, за разлика от „природните науки“ – математика, физика, тук научното знание има един специфичен нюанс на качеството трайност – т.е. научното ни знание тук не се „износва“. И ползата от това е, че в знанието са скрити „послание“ и „код“, които могат да бъдат предметени, т.е. „правилните“ хора могат да направят дистинкцията кога една информация е „просто шум“ и кога е „звук“, макар и образно казано. Извършването на различни дейности, при които знанието е трансформирано в технология, е възможно чрез този процес на опосредяване. Защо нарекохме тези хора „правилни“? Защото само те могат да разчетат какво послание се крие зад този код, каква информация се съдържа в кода. В този ред на мисли можем да отбележим, че всяка наука си има

„своя кодировка“, „свой кодифициран език“, който е непонятен за „чужденците“ в нея.

Именно знанието – научно или технологично, е запасът ни от информация, която е в състояние да ни „помогне“ и да ни „доведе“ до определен резултат. Докато споделянето като процес е дотолкова важно, доколкото ще обогати този запас чрез критическото мислене. Ще допълни и доразвие знанието неедностранно, за разлика от дескриптивния или аналитичния аспект. Тук е богатството от „споделяния опит“, да „видиш и останалото“, вместо да допусках, че „сам си видял всичко“, да „търпиш“ различни „виждания“, различни „гледания“ от твоето, т.е. да приемеш, че не си единствен в „правотата“ си. Защото критиката трябва да бъде мотивация за прогрес. Така знанието няма да бъде затворено в „клетката на личността ти“, няма да бъде и „просто прието на доверие“, а ще бъде окрилено да заема различни форми, т.е. то ще е вплетено в тялото, скъпото тяло, което знае „ноу-хаута“, но ще може да бъде и във формата на нова „дждаджа“ и така ще е излязло от основната си форма – текста.

И ако „повторението е майка на знанието“, можем да заключим, че „споделянето е бащата“. С това стигаме и до „финалния щрих на тази разноцветна и многообразна картина, която нарисовахме“. И той се състои в следното наше твърдение че науката и знанието са движеща сила да се развива не само едно общество, но и да съществува целият свят, тъй като чрез тях човек се образува как да „борави“ с този свят, къде е той в този свят, как да разбира сам света си! Едва тогава би могъл да го направи по-добро място за живеене, след като го е разбрал и след като го е опознал, т.е. само живеенето като процес на пребиваване в този свят не е достатъчно, не ни носи нищо, не оставя следа. Смисълът не е просто да удовлетвориш потребностите си днес и до края на живота си, а да го направиш така, че след теб не само да има свят, но да има по-„благодатен“ такъв. Благодатен, устояващ на критики, търпящ промени, изменящ се, но развиващ се.

Рекорден интерес на студентите към XVII-та олимпиада по българска морфология

На 10 януари 2015 г. под егидата на Филологическия факултет и на Лингвистичния клуб в ПУ „Паисий Хилендарски“ се проведе XVII-та олимпиада по морфология на съвременния български език. Над седемдесет третокурсници от различни специалности премериха знания, докато разсъждаваха върху нелеките задачи, които организаторите бяха подготвили за тях.

Тържествената церемония по награждаването се състоя на 16 януари, когато под съпровода на нестихващи аплодисменти бяха раздадени призове на отлично представили-

„пребори“ доста филолози и показа завидни компетенции в областта на българската морфология. Интересите на Веско Милев към лингвистиката не са случайни – той е бронзов медалист от Еди-

Обща снимка на членовете на журито и отличените участници

те се морфолози. Златният медал, купата и титлата „Морфолог на 2015“ бяха връчени на студентката по българска филология Сийка Славова. Тя получи и традиционната награда на Лингвистичния клуб – изданието „Българска граматика. Морфология“ на проф. Руселина Ницолова.

Втората награда заслужено спечели Яна Желева от специалността *Български език и английски език*. Достоинно се представиха и студентите по *славянска филология* Станимира Андреева и Марина Каварджикова, които поделиха бронзовия медал с Ивет Димитрова от специалността *Български език и новогръцки език*.

Приятните изненади не спряха дотук – сред лауреатите беше отличен и студентът от Техническия университет Веско Милев. Той взе поощрителна награда и се превърна в една от сензациите на събитието, като

надесетата международна олимпиада по математическа лингвистика през 2013 г. и състезател по дисциплината в националния отбор на България.

Останалите поощрителни награди отидоха при Ася Полянова (*Български език и италиански език*), Ванеса Петрова (*Българска филология*), Виктор Георгиев (*Български език и английски език*), Виолета Тодорова (*Славянска филология*), Станислава Петрова (*Българска филология*) и Стефка Чардакова (*Славянска филология*).

Получавайки своите призове, лауреатите наградиха с усмивки и слънчево настроение тричленното жури – архитекта на олимпиадата доц. д-р Красимира Чакъррова, доц. д-р Константин Куцаров и гл. ас. Мария Павлова.

Ирена Русева, докторант по морфология на съвременния български език

Ето какво споделиха част от наградените олимпийци след церемонията по награждаването:

Сийка Славова – победителка в олимпиадата: *Атмосферата е много по-различна от тази при стандартните изпитни формати, в които липсва състезателен елемент. Олимпиадата е почти изцяло с прак-*

Сийка Славова

тическа насоченост. Това ти дава по-голяма свобода, позволява ти да мислиш, да търсиш отговори, да провериш действителните си познания. Също така въпреки очакванията и предварителните нагласи се оказваш неподготвен за сблъсъка с това, което ти предстои. Вълнението и желанието за победа (твое и на другите участници) те амбицират да покажеш най-доброто, на което си способен.

Олимпиадата беше прекрасно изживяване, накара ме да повярвам в себе си и да си дам сметка, че интересът ми към морфологията не се изчерпва с успешното полагане на семестриалния изпит. Радвам се, че имах възможността да участвам.

Яна Желева: *Времето, с което разполагахме, за да решим морфологичния тест, отлетя като миг поради липсата на безпокойство и нервност – усещания, типични за стандартната изпитна обстановка. Олимпиадата е нестандартен вид изпитване. Ако използваме езика на морфологията, можем да го наречем абсолютно немаркиран член (откъм стрес) в привативната опозиция **стандартност – нестандартност**. В главното си значение означава **различност** (= **забавление**) и е неделима част от академичната категория **вид на изпитването**.*

Когато си припомням състезанието, се вълнувам много

силно, защото го свързвам преди всичко с неговия идеолог и мой незаменен преподавател – доц. д-р Красимира Чакъррова. Освен безспорен професионалист за мен тя е и най-светлият пример за всеотдайност и истинска доброта. Имах честта да се докосна до нейния свят и именно този факт направи и олимпиадата, и курса по морфология толкова специални за мен.

Ивет Димитрова: *Олимпиадата се различаваше от изпита най-напред по своя формат – 20 задачи върху цялото учебно съдържание на дисциплината, втората разлика се състоеше в това, че присъстваше състезателният елемент. На олимпиадата отиваш и заради самата идея на събитието. Беше уникално за мен, защото за пръв път се явях на подобно състезание, и то на университетско равнище. След постигането на този висок и неочакван за мен резултат споменът за олимпиадата ще бъде един от най-прекрасните мигове в университета.*

Марина Каварджикова: *За мен олимпиадата по морфология беше незабравимо изживяване. Признавам, че бях леко напрегната в началото, но това напрежение ми помогна да се амбицирам, когато листът с въпросите беше пред мен, и да дам най-доброто от себе си. Подобен начин на изпитване ми допадна много главно заради състезателния си характер и заради това, че те кара да се замислиш логически, не е само „суха материя“. Според мен ще хубаво да има подобен род състезания и по други учебни дисциплини.*

Станимира Андреева: *За мен олимпиадата беше не само състезание, но и удоволствие. Обикновено по време на стандартните формати на изпитване има доза притеснение, докато на олимпиадата беше приятно. Не се притесняваш – може би защото знаеш, че имаш втори шанс.*

Две бизнес специалности стартира Филологическият факултет в рамките на проект

Учебните планове на други 42 специалности са адаптирани към нуждите на пазара

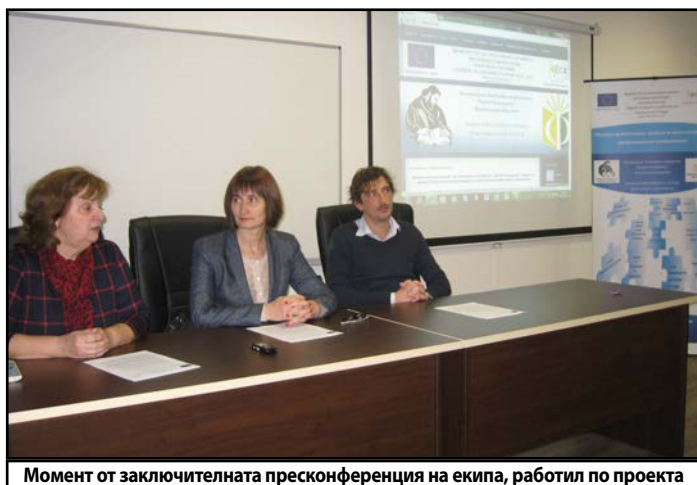
Връзката между бизнеса и хуманитарното образование е не само възможна, но и необходима за Филологическия факултет на Пловдивския университет. За нас е от значение каква е професионалната реализация на възпитаниците ни. Наясно сме с факта, че бизнесът изпитва остра нужда от подготвени служители, и профилът на нашите студенти би могъл отлично да запълни тази ниша.

Това заяви по време на заключителната пресконференция на проекта „Пазарно ориентирани модули в хуманитарните професионални направления“ неговият координатор, доц. д-р Петя Бъркалова, заместник-декан на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Тя подчерта, че целта на проекта, стартирал през 2013 г., е да създаде условия на младите хуманитаристи да придобият необходимите компетенции, с които стартят им в бизнес средата да бъде по-успешен.

В резултат на реализирането на проекта, както и за да отговори на търсенето в нововъзникващите образователни ниши, Филологическият факултет откри новите специалности „Лингвистика с маркетинг“ и „Лингвистика с бизнес администрация“. В тях се подготвят специалисти с два чужди езика, мениджърски способности и умения в областта на бизнес администрацията, разказа деканът на факултета доц. д-р Живко Иванов. Заедно с него и доц. д-р Станка Козарова, ръководител на успешно приключилия проект, резултатите представиха още техническият изпълнител Мария Гуджева, финансистът д-р Весела Казашка и представители на партньорските организации – компанията за аутсорсинг услуги „Софика Груп“ АД и електронната медия „Под тепето“ ООД.

Проектът по Договор №BG051PO001-3.1.07-0024 „Пазарно ориентирани модули в хуманитарните професионални направления“ се реализира с финансовата подкрепа на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007 – 2013“, съфинансирана от Евро-

динамиката на потребностите на пазара на труда чрез създаване на пазарно ориентирани модули в учебните планове и програми, подчерта доц. Козарова. Сред моду-

Момент от заключителната пресконференция на екипа, работил по проекта

пейския социален фонд на Европейския съюз по Схема BG051PO001-3.1.07 „Актуализиране на учебните програми във висшето образование в съответствие с изискванията на пазара на труда“. Общата му стойност е 249 923,67 лв., а продължителността на изпълнение – 20 месеца, каза доц. Козарова.

Тя обясни, че е създадена действаща връзка между висшето образование, научните изследвания и бизнеса – т. нар. три страни на „триъгълника на знанието“. Целта на този подход е да се помогне на студентите да си изградят нагласи за управление на собствената кариера чрез досег до компании с иновативен потенциал по време на следването.

От обновяването на програмите ще се възползват 2000 студенти от двете хуманитарни направления, по които се обучават студентите във Филологическия факултет: „Филология“ и „Педагогика на обучението по...“. В тях са включени 42 специалности и профили, в които академичните знания са адаптирани и надградени в съответствие с

лите са комбинациите от чужд език – немски, английски, гръцки, турски и др., в бизнес среда; публична комуникация; медии и журналистика; презентационни умения; бизнес етикет и кореспонденция; управление на времето, разказа доц. Козарова. Тя уточни, че вече са изготвени учебните материали и програми за английски, немски, френски, испански, италиански, руски, полски, чешки, сръбски, новогръцки и турски и още от втория семестър на миналата учебна година е започнало обучението по тях, като дори завършващите през първата година на проекта студенти се възползваха от част от ориентирани към бизнеса нововъведения. Новите специалности – „Лингвистика с маркетинг“ и „Лингвистика с бизнес администрация“, също започват апробиране във времевата рамка на действие на проекта – 20 месеца.

Стремежът на екипа по проекта „Пазарно ориентирани модули в хуманитарните професионални направления“ бе реализиран на образование, водещо до икономика на знанието, като се създа-

де широк набор от езикови компетенции, но също така и рефлексии за динамиката на пазара, предприемачески дух и социални ангажименти. Младите хора не просто да се стремят да си намерят работа, а с постигнатите квалификации да създадат работа за себе си и за другите, обобщава философията на проекта деканът на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов.

Преди откриването на специалностите „Лингвистика с маркетинг“ и „Лингвистика с бизнес администрация“ вече имахме обратна връзка с наши студенти, завършили първите випуски на специалности, означени като „Български и чужд език“, „Два чужди езика“ и „Приложна лингвистика“, разказа доц. Иванов. Тяхната професионална реализация във фирми като BulWork, „Софика груп“ АД и „Под тепето“ ООД, както и отделни връзки с Liebherr, Shneider, EVN и други големи компании в Пловдив и в Южна България, демонстрира връзката между висшето филологическо образование и пазара, потребяващ специалисти с владеене на роден и чужд език, както и на специалисти с няколко езика в комбинация, подчерта деканът.

Линията на факултета съвпада със стратегията на ПУ „Паисий Хилендарски“ и община Пловдив за създаване на технологични паркове и иновативни клъстери, които да развият икономиката на региона, а това няма да е възможно без специалисти с езикови и добавени към тях допълнителни компетенции, като аналитични умения, комуникационни умения, офис култура, бизнес умения, основни компютърни умения, социална грамотност, обясни доц. Бъркалова.

„Пловдивски университет“

Френската студентка Марион Симар:

България, или страната на топлите гостоприемни хора

В периода от 4 до 17 януари 2015 година студентката от Страсбургския университет Марион Симар се среща със свои връстници – студенти от Пловдивския университет и от Филиала на Университета в Смолян. На тръгване ѝ зададохме няколко въпроса, свързани с нещата, които се изучават и се знаят за България във Франция. Помогихме я да сподели впечатленията си от България, трудностите около изучаването на език като българския и евентуалните перспективи пред занимаващите се с този славянски език. Ето нейните отговори:

– **Представете се накратко, ако обичате!**

– Казвам се Марион Симар, студентка съм втори курс в бакалавърска степен по езици. По-точно – изучавам английски, руски и български. Моята бакалавърска програма се нарича „Езици и интеркултура“. В нея се предвиждат лингвистични стажове и пътувания. Също така паралелно с изучаването на езици ние посещаваме лекции и по литература и история.

– **Какво знаехте за България, преди да я посетите?**

– Преди да замина за България, не знаех много за културата и традициите, защото аз изучавам само български език, а не литература и цивилизация, предвидени за третата година от обучението. Истината е, че веднъж пристигнала на място, аз разбрах и научих много неща. Това стана благодарение на контактите ми с преподавателите и студентите от Пловдивския университет, за което съм им много признателна.

– **Защо решихте да посетите България?**

– Това посещение беше предвидено по програмата за втори курс на дисциплината „Езици и интеркултура“. Като студенти ние трябва да посетим страната по нашата програма, чийто език се изучава като втори или трети, а в моя случай това бяха или Русия, или България. Аз бях любопитна да видя България, а също така няхах много голямо желание да пътувам за Русия предвид актуалната политическа ситуация там.

– **Какви са Вашите първи впечатления от България и от Университета?**

– Имайки предвид, че видях съвсем различни като модел градове – Смолян и Пловдив, моите впечатления са различни. Защото според мен между един голям

град и малко градче в планината няма почти нищо общо. С изключение може би на хората, които са еднакво мили и гостоприемни и на двете места и не се колебаят да ви приемат приятелски и топло, като и правят всичко по силите си, за да ви разберат.

– **Какви са трудностите и предизвикателствата пред изучаващите български език?**

– Истината е, че това е един много труден за усвояване език, най-вече когато става дума да се практикува. По време на посещенията си в България си мислех, че ще успея да преодолея тези трудности на изразяването, но установих, че в повечето случаи се стъписвам пред събеседник, който говори само на български език.

– **Какви са възможните професионални перспективи пред Вас, след като усвоите българския език?**

– Засега не зная, но се надявам да намеря работа, при която ще мога да се изразявам много добре на английски и където българският език ще е едно предимство, позволяващо ми да общувам с хора, които не говорят английски.

– **Споделете някоя интересна или забавна случка от времето на престоя Ви в България!**

– Това, което ще разкажа, не е забавна история, а неочаквано събитие. По време на сутрешната закуска в едно пловдивско кафене, когато сервитьорката разбра, че съм французка, ми поднесе своите съболезнования по повод на атентата, който засегна вестника „Charlie Hebdo“. Това наистина много ме впечатли и дълбоко ме трогна. Мисля, че винаги ще си спомням за това събитие. Вие сте на чужда земя, но при това българите ви засвидетелстват своята под-

крепа – това беше много силно като емоция!

– **Представете си, че пишете пътепис за България, какво заглавие ще поставите на книгата си?**

– България, или страната на топлите гостоприемни хора.

– **Мислите ли да се върнете, за да работите и живеете в България?**

– Не, засега нямам такава идея. Откровено казано, това все още не е страната, в която се виждам да живея. Не мисля и да преживея целия си живот във Франция – не това ми е целта. Аз ще се върна в България, за да видя южната ѝ част, за да посетя морския бряг. И вярвам, че това ще стане.

Тильо Тилев

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС „СЛОВОТО НА МЛАДИТЕ“

Фондация „Огънят на Орфей“ и фондация „Стоил Куцев – Даскала“ организират конкурс в областта на литературата и визуалните изкуства, а домакин е Езикова гимназия „Пловдив“. Журито на конкурса, съставено от творци в тези направления, ще присъди следните награди:

Литературно творчество: награди „Огънят на Орфей“ (I, II и III място) – в две възрастови групи: до 14 години и до 25 години. Всеки може да участва с творби без жанрово ограничение (стихотворения, разкази, повести и др.) – до 10 печатни страници общо.

Други изкуства (изобразително изкуство, фотография, запис на музикално, танцово, театрално изпълнение и др.) – в три възрастови групи: до 11 г., до 16 г. и до 25 г. включително. Всеки участник може да изпрати до три свои творби (рисунки, фотографии, видеоклип и др.). Формат и техника – по избор. Записите да са на диск.

Конкурсът е на свободна тема, но се очаква в творбите да бъдат застъпени проблеми, свързани с демократични и общочовешки ценности, в това число разбирателството и диалогът между различните етноси. Поне една от изпратените творби да бъде насочена към следните тематични ядра: **ВЪПРОСЪТ ЗА ДРУГИЯ; ИЗБОРЪТ МЕЖДУ ДОБРО И ЗЛО; ЖЕЛАНИЕТО ДА БЪДЕМ СЪПРИЧАСТНИ; КАЗАНАТА ИЛИ ПРЕМЪЛЧАНАТА ДОБРА ДУМА.**

Изпратете своите творби по пощата на адрес: Пловдив – 4000, П.К. 363, Фондация „Огънят на Орфей“, за конкурса. КРАЕН СРОК: 10.03.2015 г. Не забравяйте да напишете собствено, бащино и фамилно име, адрес, телефон, електронен адрес (e-mail), учебно заведение! Номинираните творби ще бъдат включени в литературни сборници и DVD.

Съкровищата на България

Варненският халколитен некропол – сол и злато

Ас. д-р Божидар ДРАГАНОВ

В края на 1972 година при прокопаването на канал със земеконна техника на 500 м от северния бряг на Варненското езеро е открит некропол от късната халколитна епоха. Тази „случайна находка“ бързо се превръща в сензация, най-вече поради намирането на хиляди фино изработени златни предмети и украшения. Според броя и теглото на златните находки некрополът превъзхожда всички известни досега златни комплекси от V хил. пр. Хр. в Стария свят. Това дава основание на някои изследователи да определят гробния инвентар от Варненския халколитен некропол като най-старото технологично обработено злато в Европа.

При разкопките са открити 3078 златни предмета с общо тегло около 6,5 кг. Видовото им многообразие е голямо – според формата им са обособени близо 30 групи, някои от които са по няколко варианта.

На площ от 10 000 кв. м са проучени над 300 гроба, около 75% от които с трупологагане в поза „хокер“ или в изпънато положение по гръб. Голяма част от тях съдържат нормалния погребален инвентар за епохата и по изключение – дребни златни предмети. Друга малка група са гробовете с преобладаващи златни и медни предмети (гроб № 43). Останалите около 25% са кенотафи, т.е. ями с гробен инвентар, но без човешки останки. Кенотафите в некропола са различни по вид и богатство и явно отразяват обреди, свързани с хора с различен социален статус. Особен интерес в тази група предизвикват трите глинени маски със златни предмети по тях, моделирани на дъното на гробната яма (гробове №№ 2, 3, 15). В други случаи гробният инвентар повтаря характера и подреждането му при реалните гробове. В трета група кенотафи знаците на социалния статус са поставени в торба и погребани.

Изключителен интерес предизвиква гроб № 43. В него е положен мъж на 40 – 50-годишна възраст, с ръст около 180 см. И ръстът, и възрастта правят силно впечатление на фона на статистиката, която определя средната възраст на погребените около 28 години, а средната височина на мъжките индивиди – 160 см. Гробният инвентар съдържа 1011 златни предмета с общо тегло 1516 грама. Край главата му са поставени 10 кръгли златни приложения, в дясната си ръка

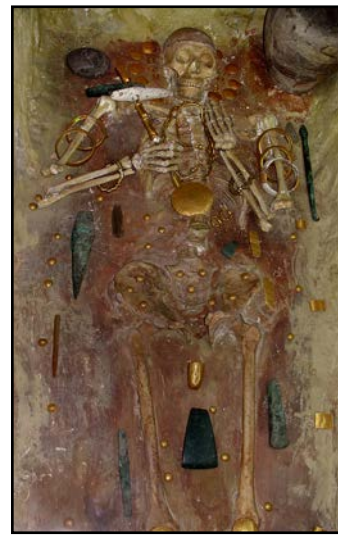
държи скиптър, а от същата страна са намерени две медни брадви. От лявата му страна са поставени лък с 6 златни обкова, стрели с кремъчен връх и кремъчен нож. На дясната ръка има две златни гривни, а на лявата – две златни и една

от мида Spondylus. До тази е намерен златен „фалос“. Няма никакво съмнение, че погребаният мъж е с много висок социален статус (вж. др.?).

Златото е неравномерно разпределено в основните групи гробове в некропола. Златни находки произхождат от общо 62 гроба. Около 60% от златото е от символичните гробове, около 30% – от гробовете с изпънат скелет, и 10% – от тези със свит скелет (хокер).

Сред златните предмети най-многобройни са мънистата (около 78%). Голям е броят и на кръглите приложения (около 6%). Значително по-малобройни са антропоморфните амулети – общо 36, които представят различни иконографски варианти. Почти толкова са и т.нар. животински глави с дупчици за апликиране. Следват спирални ленти, обкови за лък

или дръжка на скиптър, кръгли приложения, пекторали, масивни гривни, т.нар. гвоздеи, диадеми, три животински фигури с дупчици за апликиране, два „бумеранга“ и др. Някои видове предмети са в единични екземпляри – златен скиптър, астрагал, „фалос“.

Въпреки че притежават неоспорима научна и културна стойност, върху златните находки не е извършен необходимият обем археометрични изследвания и съответно въпросът за произхода на златото остава в значителна степен открит. Единствените проучвания в този аспект са направени в средата на 70-те години на миналия век на част от инвентара от първите няколко археологически сезона. Обособени са два вида злато: в единия, условно наречен „ВР“, има примес от платина, докато в дру-

гия – „В“, няма. И в двата вида има малък примес от сребро. И докато вид ВР, от който са направени около половината от изследваните златни предмети, се среща само в зоната около Черно море, то вид В е разпространен по Долния Дунав, включително на Източните Балкани. Произходът на суровината на вида ВР се търси в Североизточна Анатолия или Кавказ, а на вида В – на юг от Стара планина. При това става дума за разсипно злато, което обикновено се добива чрез промиване на речен пясък. Важно е да се знае, че това е възможно в почти всички зони от територията на Източните Балкани, особено в Източните Родопи, Сакар и Странджа. Единствената голяма зона без каквито и да било следи от раз-

Четвърта национална студентска научна сесия по физика и инженерни технологии

Студентският съвет и Физическият факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съвместно с фондация „Еврика“ организират четвърто издание на Националната студентска научна сесия, която ще се проведе в периода 25 – 27 март 2015 година в Пловдив.

Това ежегодно събитие предоставя поле за изява на млади учени, студенти и докторанти в областта на физиката, инженерните технологии и методиката на обучението по физика във висшите училища в страната и БАН. Форумът дава възможности за обсъждане на актуални проблеми в съответната научна област, създаване на контакти и бъдещи общи инициативи.

В програмата на научната сесия се включва както устно, така и постерно представяне на доклади, чиито автори или съавтори са студенти и докторанти.

Основните секции са:

- Оптика, фотоника и лазерна физика
- Атомна и ядрена физика
- Физика на кондензираната материя и нанотехнологии

- Електроника, комуникации и инженерни технологии
- Теоретична и математическа физика
- Астрономия и физика на Земята
- Интердисциплинарни науки и методика на обучението по физика.

По време на конференцията ще се състои конкурс за научен проект „Еврика“. В него участниците ще имат възможност да представят по атрактивен начин иновативни идеи или макети на установки, върху които работят в екип или самостоятелно.

По повод на обявяването на 2015 г. от ЮНЕСКО за Международна година на светлината гостите на конференцията ще могат да посетят изложба на фотографии, направени от студенти, и рисунки на ученици, посветени на физични явления, свързани с видимия спектър на електромагнитното лъчение.

Предвижда се също така и изложение на продукти и рекламни материали на някои от водещите фирми в България в областта на физиката и инженерните технологии. Тези фирми са подходящ пример за едни от възможните бъдещи професионални реализации на младите инженери и физици.

Пълните доклади, научни проекти и фотографии трябва да бъдат представени до 1.03.2015 година.

За повече информация:

• Интернет страница: <http://nscp.uni-plovdiv.bg>

• Facebook: IV национална студентска научна сесия по физика и инженерни технологии.

Такса правоучастие не се заплаща!

➤ От стр. 18

сипно злато е днешната Североизточна България – от Янтра до Черно море и от Дунав до Източна Стара планина, т.е. в тази зона попада и Варненският некропол. Това доказва, че суровината за производството на златните предмети е внасяна от съседни или по-далечни земи, най-вероятно на базата на разменна търговия.

Голяма част от гробния инвентар също може да бъде определен като „импорт“. В гробните ями са открити общо 240 предмета от кремък. Повече от половината от тях са резултат на специализирано производство, извършвано от професионалисти в района на днешния Разград, на около 100 км северозападно от Варненското езеро. Това се отнася особено за дългите до 44 см пластини, белег за високия престиж на погребания. Тези артефакти са получавани в резултат на размяна („покупка“). Физикохимическият анализ на единствената обсидианова пластина от Варненския халколитен некропол показва, че тя произхожда от о-в Мелос в южната част на Егейско море. В некропола са открити над 500 халцедонови, карнеолови и ахатови мъниста. Суровината за тях вероятно произхожда

Съкровищата на България

предимно от Анатолия, макар че някои екземпляри може да са свързани с Източните Родопи. Неясно е обаче дали мънистата са изработвани на място край Варненското езеро, или са внасяни като готов продукт. В гробните ями са намечени и над 1100 артефакта („украшения“) от черупки на морски мекотели *Spondylus* и *Glycymeris* (стотици мъниста, елементи от диадеми, няколкостотин гривни и др.) и над 20 хил. мъниста от *Dentalium*. Суровината произхожда от Егейско море, по чието северно крайбрежие най-вероятно е извършвано производството на престижните предмети. По пътя на обмена те получават разпространение на Източните Балкани. През късния халколит особено изявно е присъствието им в днешната Североизточна България и Добруджа, а Варненският некропол е мястото с най-високата им концентрация.

Несъмнено, голяма част от тези „предмети на престижа“ се появяват на базата на „икономически взаимоотношения“. Тук възниква въпросът каква суровина би могла да даде основата на зараждащата се търговия в тази ранна епоха,

която да предопредели и възхода на цивилизацията, оставила това богато наследство. Отговорът може би се крие само на 20 километра от Варненския халколитен некропол.

От 2005 година насам екипът на проф. Васил Николов проучва археологическия обект „Провадия – Солницата“, състоящ се както от селищна могила, така и от солдобивен център и обреден комплекс. Т. нар. „Мировско солно находище“ край Провадия е единственото находище на каменна сол на територията на Източните Балкани, подходящо за експлоатация и през късната праистория. Според хипотезата на проф. Николов благодарение на неговото интензивно развитие търговията със сол се превръща в основната причина за просперитета на ареала около Варненското езеро. Солта е стратегическа суровина, важна за живота както на хората, така и на домашници-

раните животни. За да функционира нормално човешкият организъм, е нужно да приема от 12 до 18 г сол на денонощие. Използва се за обработване на животински кожи и за консервиране на храна. Неслучайно именно чрез солта започва да се осъществява активна търговия и тя бързо се превръща в обменен еквивалент – „първите пари“.

Праисторическият солдобивен център „Провадия – Солницата“ престава да съществува като такъв в края на халколита, когато заради драстични климатични промени, природни катаклизми или миграционни процеси животът на хората в огромен ареал на запад от Черно море се трансформира. Една от възможните причини за прекъсването на добива на сол в „Провадия – Солницата“ е свързана със силното засушаване, довело до пресъхване на солените извори. Преустановяването на производството на сол в „Провадия – Солницата“ довежда и до залаза на процъфтяващата къснохалколитна култура „Варна“.

Използвана литература

Николов, В. Сол и злато: Провадия – Солницата и Варненският халколитен некропол. – Археология, 2010, 1 – 2, 7 – 17.

Николов, В., Д. Попов, П. Делев. Българска национална история. Том I. Българските земи през древността. Велико Търново, 2011.

Ivanov, I., M. Avramova. Varna Necropolis. The Dawn of European Civilization. Sofia, 2000.

Култура по време на криза

В последните дни на 2014 година студентите неоелинисти подариха на колегите си седмица с гръцки привкус. Напук на ниските температури, синьото небе и още по-синьото море на Гърция привлякоха погледите на забързани преподаватели и студенти във фойето на Нова сграда на Пловдивския университет.

Нестандартно предпразнично настроение създаде изложбата „ГЪРЦИЯ: Култура по време на криза“. Студентите от специалностите „Балканистика“ и „Български език и новогръцки език“ бяха подбрали забележителни кадри от южната ни съседка, които сгрываха сърцата и превращаха ума към слънчеви дни.

Блясъкът на Античността,

Част от авторите на снимките в изложбата заедно с група гръцки студенти

необятността на моретата и мистерията на светилищата бяха сред елементите, които

изграждаха композицията. Повод за улавянето в кадър на богатствата на Гърция е

лятната програма на Атинския университет, която всяка година приема елинисти от цял свят. Пловдивските студенти по традиция взеха участие и споделиха впечатленията си в изложбата, която бе представена между 15 и 19 декември.

Събитието се оказа приятна изненада и за гръцките студенти, у които при вида на познатите места се събуди носталгия. Интересът им пък доведе до запознанства с организаторите. И тъй като краят на годината винаги е белязан от равностметки, ето резултатите от изложбата: допир до една древна култура, много усмивки и искрени благодарности.

Мария Гюрова, 4. курс, специалност „Балканистика“

Седма студентска научна конференция „Екологията – начин на мислене“

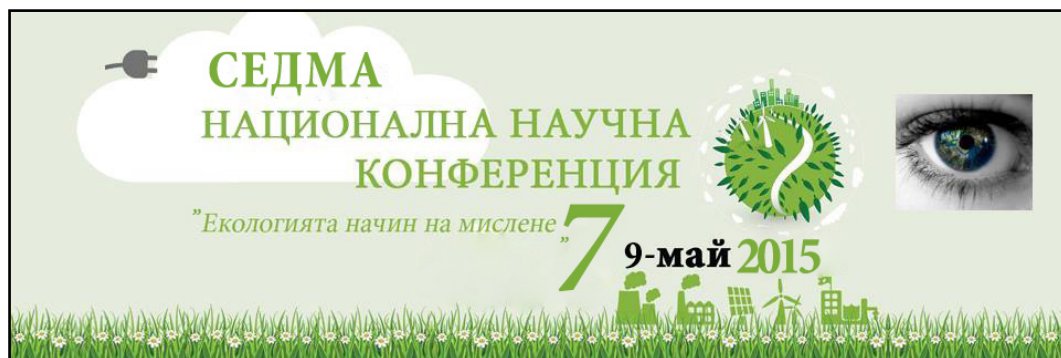
Катедра „Екология и опазване на околната среда“ към Биологическия факултет и Студентският съвет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ организират за седми път студентска научна конференция на тема „Екологията – начин на мислене“.

Целта на конференцията е да предостави възможност на студентите от ПУ и други висши училища от страната да развият своето екологично и биологично мислене и да представят своите научни и научнопопулярни разработки. Традиционно конференцията акцентира върху различни области на екологията, опазването на природата и екологичното образование.

Организирането и провеждането на вече седма поредна конференция е възможно благодарение на инициативността и креативността на студенти от Биологическия факултет и на финансовата подкрепа от Студентския съвет.

Форма на участие: доклад (времето за представяне на докладите е 12 мин. + 3 мин. време за въпроси).

Научнопопулярните доклади (до 15 страници, с таблици, фигури и библиография) ще бъдат отпечатани в специален сборник, ако отговарят на изискванията и бъдат изнесени на конференцията. Те не трябва да са публикувани до този момент, а задължително условие е първият автор на доклада да е студент. Представянето на докладите е на български език, а публикуването в сборника може да бъде

на български или на английски език (по желание на автора).

За четвърта поредна година успоредно с конференцията ще се проведе и фотоизложба под мотото:

„Екологията – начин на мислене и действие“.

Във фотоизложбата могат да участват само студенти и докторанти със собствени снимки, правени в България. Снимките трябва да са в посоченото тематично направление. Допуска се участие с до 6 снимки. Размерът на снимките трябва да бъде: ширина – 18 см, и височина – 13 см (цветни или черно-бели).

ВАЖНИ СРОКОВЕ

Краен срок за подаване на заявки за участие в конференцията: 30 март 2015 г. Краен срок за подаване на заявки за участие във фотоизложбата: 1 май 2015 г.

Краен срок за предаване на пълния текст на докладите: 9 май 2014 г. (включително и в деня на конференцията):

<http://ss.uni-plovdiv.bg/ecology/>

ss.bf.pu@mail.bg

Пловдивският университет бе домакин на националния „Турнир на младите физици“

Стефан НИКОЛОВ

Тазгодишното издание на националното състезание „Турнир на младите физици“ се проведе от 6 до 8 февруари в Пловдивския университет. Организатори бяха Министерството на образованието и науката, Регионалният инспекторат по образование – Пловдив, с представител старши експерт Ваня Русалова и Пловдивският университет. Мероприятието бе открито в залата на Учебния театър, като участниците и гостите бяха приветствани от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, от декана на Физическия факултет на ПУ доц. д-р Желязка Райкова и от представители на МОН.

Турнирът на младите физици е за ученици във възрастовата група IX – XXII клас и е част от веригата национални състезания, предхождани Международния турнир на младите физици (International Young Physicists Tournament). Турнирът на младите физици е отборно състезание, като във всеки колектив участват от трима до седмина ученици. Те трябва да решат 12 проблема, които по същество представляват реални научни работи, темите на които са определени предварително от авторитетно научно жури.

По време на състезанието единият отбор, наречен Докладчик, представя решението си на даден проблем. Темата на този проблем се задава от отбора конкурент, наречен Оponent. След началното представяне двама състезатели посредством дебат (по един представител на отборите Докладчик и Оponent) се опитват да постигнат по-пълно и точно решение. Отборът Оponent се опитва да открие допуснатите от Докладчика грешки, да анализира и при нужда – да критикува работата на първия, и в рамките на тази своеобразна научна дискусия с времетраене 14 минути да спомогне за по-пълно изследване на проблема.

Както в рицарските турнири, освен с хвърлената ръкавица (предизвикването

Отборът победител

по даден проблем), приемането на предизвикателството и протичането на дуел (именувано тук „физична битка“), аналогията се допълва и от наличието на адютант. Той се нарича Рецензент и след приключването на битката прави анализ на представянето на другите два отбора по определени критерии – пълнота на разработването на проблема, употреба на точна физична терминология, логичност и достъпност на изложението и мн. др. Битката протича в 3 етапа, през които всеки отбор влиза във всички възможни роли. След всеки етап специалисти физици оценяват работата на отборите. ПУ имаше четирима представители в националното жури. Това бяха гл.ас. д-р Гинка Екснер – председател, и членове: проф. д.ф.н. Тинко Ефтимов, проф. д-р Теменужка Йовчева, ас. д-р Иван Бодуров.

В тазгодишния национален турнир се проведеха по две предварителни физични битки (на 7 февруари), като трите най-добре представили се отбора бяха класирани за участие във финала, който се проведе на 8 февруари. Особеност на финалната битка е, че тя се провежда на английски език.

Победител в оспорваната надпревара стана отбор от София, съставен от представители на Софийската математическа гимназия и Националната природо-математическа гимназия, с ръководител Никола Каравасилев. Ето и имената на състезателите: Калина Красимирова Стоименова, Теодор Димитров Алексиев,

Александър Александров Щедрички, Александър Иванов Иванов, Дилян Лазаров Христов. Второто място си поделиха отборите от ПМГ „Нанчо Попович“ – Шумен, и МГ „Баба Тонка“ – Русе. Третото място бе отредено на друг отбор от ПМГ „Нанчо Попович“ – Шумен, и отбор на НПМГ – София. Отборът от Пловдивската математическа гимназия, макар и с малка разлика в точките, остана на четвърто място.

Освен излъчването на отбор победител националният турнир решава и друга важна задача – определянето на българския национален

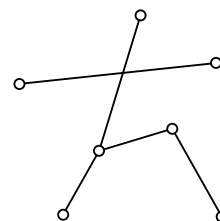
отбор, който ще представи страната ни на международния турнир. В разширения състав на националния отбор бяха включени петима основни участници и пет резерви. За наша радост тази година в състава на отбора има и представител на Пловдив – Иван Димитров от ОМГ „Академик Кирил Попов“. Пожелаваме успешно и достойно представяне на отбора ни на Международния турнир на младите физици, който ще се проведе през периода 27.06. – 6.07.2015 г. в Тайланд.

Освен че беше домакин, Пловдивският университет имаше важна роля и при научната подготовка на състезателите. Пловдивският отбор получи значителна помощ от физика Георги Иванов и доц. д-р Тодорка Димитрова от Физическия факултет. Те, а също и други представители на Физическия факултет ще продължат да помагат в подготовката на националния отбор, за чийто ръководител беше избрана гл. ас. д-р Гинка Екснер.

ЗАДАЧИ. ГЛОВОБЛЪСКАНИЦИ

1. Дадени са 7 големи точки, свързани с отсечки. Колко още отсечки, свързващи тези точки, трябва да добавим, за да бъде един и същ броят на отсечките, излизащи от всеки връх?

а) 4, б) 5, в) 6, г) 9, д) 10.

2. Капитан Морган и неговите пирати открили съкровище със златни монети. Искат да ги разделят поравно. Оказва се, че ако съкровището имаше 50 монети по-малко, всеки ще получи по 5 по-малко. А ако имаше 4 по-малко, всеки ще получи по 10 монети повече. Колко монети е имало в съкровището?

а) 80, б) 100, в) 120, г) 150, д) 250.

Отговори на задачите от миналия брой

1. в). В ресторанта има 4 кръгли и 6 квадратни маси.
2. а).

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

„ЦИГУЛКАТА“ НА ДОЦЕНТ ВЛАДИМИР ЯНЕВ

(По случай неговата 65-годишнина)

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Да се пише за доцент Владимир Янев, не е лесно, защото той е многомерен, енциклопедичен; много подходящо определение за неговото творчество е „Владимирие“. Как да пишеш за човек, който работи „на границата с безграничното“? Но аз намерих кода на неговия творчески трезор – подсказа ми го самият Владо, след като прочете ръкописа на последната ми книга. Затова ще заобиколя всички трафаретни фрази, които се използват при отбелязване на годишнини, и ще говоря за

МОЯ ВЛАДО

(нека ме извини Лили, заемам го за съвсем малко).

С него се запознахме в началото на 80-те години. Като председател на университетския профсъюз трябваше да подготвя изказване за предстоящия конгрес на българските учители. Някой ме посъветва, не помня кой, да потърся помощта на младия асистент Владимир Янев – наскоро постъпил в университета, но с няколкогодишен учителски стаж и с остро перо. Подготвихме „силно“ изказване, но може би заради това цензурата на конгреса не ме допусна до трибуната. Затова пък Владо ми предостави друга „трибуна“ – след няколко месеца взе от мене пространно интервю, в което аз споделих своите виждания за науката („Науката е красота в действие“) и за преподавателската дейност („Моите десет заповеди като преподавател“).

Още тогава Владо показва новаторския си подход. За разлика от много други интервюта, които съм давал в кабинета си и в разни радио- и телевизионни студии (в някои от които с предварително подготвен текст), неговото беше проведено по време на бригадата за гроздобер (ех, какви времена бяха!). Вървахме с него от двете страни на един ред с лози, късахме чепките с грозде, едновременно с това той „късаше“ моите откровения. Не помня колко щайги напълнихме тогава, но той напълни две страници на вестника с моето интервю.

Така започна нашето творческо общуване, което даде добри плодове въпреки възрастовите, професионалните и емоционалните различия. По онова време той беше едва прехвърлил 30-те си години, аз – с дузина години аванс; той – начинаещ асистент, макар и с рано изявени литературни способности, аз – вече с два защитени доктората и пред професура; той – върл привърженик на пловдивското „Локо“, аз – от дете фен на „Ботев“.

Явно силите на привличане между нас са преодолели различията, доказателство за което е цялото развитие на нашите отношения. Аз притежавам като подарък неговите книги, с което не всичките му колеги могат да се похвалят. Чувствата ни са взаимни. Събудил в мене ученическите ми литературни пристрастия, той започна да „бабува“ на моите книги. Върх на неговото доброжелателство е включването на името ми в пловдивската литературна енциклопедия, чийто автор е самият той.

Това доброжелателно отношение непрекъснато расте и има опасност да стане рисковано и за двама ни. След излизането на книгата ми за Найдено Геров Владо (който заедно с писателя Стефан Памуков беше първият ѝ читател и коректор) започна да я хвали пред студентите си. При мене вече се явиха няколко симпатични същества, за да молят за книгата. Тяхното внимание ме освежава и подмладява, но се боя дали Владо не е решил да ме съблазнява на стари години.

Това, което впечатлява в творчеството на доц. Янев, е големият му диапазон. „Махалото на Владо“ се люлее от мъдростта на древните до авангардизма на ХХ век, от руската класика до избуялата напоследък пловдивска фауна. Изключителен размах и навсякъде точни попадения!

Навремето силно ме впечатли неговата книга „Цигулката на Енгр“. Самото заглавие нищо не ми говореше, както и името в него. После научих повече за този френски живописец и цигулар. Владо най-добре си знае защо е избрал това заглавие и „тази цигулка“. Лично аз, когато четях книгата и когато я препрочитам, имам усещането, че слушам капричия, подобни на тези, които е

композирал и изпълнявал Паганини. Със същата виртуозност, каквато е притежавал великият композитор, с непрекъсната смяна на епизодите и настроенията, със свободната форма и с полета на фантазията си, Владо Янев сътворява със своя „цигулка“ неповторими образи и мелодии. Книгата е истински калейдоскоп – толкова многоцветие, многозвучие и многообразие има в нея!

За майсторството на Владо говори и фактът, че успя да превърне

ЕДНА БЕЗСМИСЛЕНА ДУМА – „ПЕРСИФЕДРОН“

в заглавие на литературна рубрика в съботната „Марица“. Това го могат само големите! Пример за такава чудо във физиката преди половин век даде американският учен Гел-Ман, който взе от книгата на Джойс „Пробуждането на Финеган“ една нищо незначеща дума – „кварки“, и кръсти на нея най-фундаменталните частици на материята. За тази си дързост през 1969 г. Гел-Ман получи Нобелова награда.

Аналогично Владо взе от „Алхимици“ на Константин Павлов думичката „персифедрон“, превърна я в своеобразен „философски камък“ и всяка събота лукаво предоставя на многобройните си читатели възможността да разгадаят нейната формула (защото „в аптеките не се намира“).

Аз претендирам, че открих „философския камък“ на литературния алхимик Владо Янев: **„Любовта е, която движи словото и открива природата и човека“**.

Доцент Янев много ми допада и като университетски преподавател. Най-общото между нас е, че ние обичаме студентите си. На лекциите си той ходи изряден, аудиторията за него е храм, а литературата – Бог, с когото разговаря като с равен.

Искам да продължа разказа си в стил

АЛА МЛАДЕН ВЛАШКИ,

който всяка събота рисува „матрицата“ на събитията, станали някога и някъде през съответната седмица. Аз ще обърна внимание само на една дата от последната седмица на този месец – 26 януари.

26 януари е национален празник на Австралия. На този ден през 1788 г. капитан А. Филип стоварил на брега на континента 11 кораба със затворници и основал първото британско селище – Сидни, днес четиримилionen град.

На 26 януари 1950 г. Индия приема своята нова конституция и всяка година отбелязва този ден като национален празник.

На същия този ден, месец и година (26.01.1950) в Пловдив се родил колегата Владимир Янев, на когото било писано да стане литературен гуру на града. Вече няколко десетилетия той с достойнство носи своята литературна раница и подобно на Паисий и Миткалото, разнася словото по земите български.

Но колегата Влашки едва ли знае, че 26 януари е знаменит и като астрономическа дата. От този ден залезът на Слънцето закъснява с 2 – 3 минути. Може би по този начин то прави жест към Владо, като осветява по-продължително време кабинета му, чиито прозорци „гледат“ на запад, и го зарежда със светлина, която той превръща в слово.

И като споменах „светлина“, реших да я свържа с етимологията на фамилиното име на Владо – **Ян-ев**. В древнокитайската натурфилософия (това ще рече – и в прапрабългарската, тъй като сме били съседи), „ян“ е една от двете първични сили и означава „светло, небесно, мъжко, силно“.

Драги Владо, бъди както винаги досега светъл, мъжествен и силен!

Бъди Ян!

Доц. Владимир Янев

Владимир Янев: „Аз съм привърженик на „Локомото“, а не фен“

Доцент Владимир Янев преподава съвременна българска литература в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Чете лекции в Смолян и Бургас. Владо е литературен критик от европейска класа. И локомотивец – от световна. Автор на десетина книги*. Интересите му са насочени към българския литературен авангардизъм. Защото „Локо“ (Пд) е в авангарда – шегува се доцентът. Животът на Янев, както сам той обича да казва, е белязан с три Л – Лили (съпругата), литературата и „Локо“.

Ходи на мачовете на „Лаута“ с папийонка. Защото за него всеки мач на пловдивския „Локомотив“ е събитие.

– Не обичам думата „фен“. Тя носи в себе си агресия. Предпочитам старомодното „привърженик“. Привързан съм към моя отбор – отсича Владо Янев. Той е сред непримиримите оптимисти в агитката на „Локо“. За разлика от своя приятел, сексолога Златко Илиев, който е отявлен пессимист. Двата редовно пътуват за мачовете извън Пловдив с автомобила на доктора.

– Трабантът на Златко е по-значим от този на Солон Паси. Колата на външния министър не е направила нищо за България. А трабантът на Илиев колко точки е донесъл на „Локомото“ – шеговито обяснява литературният критик.

За Владо футболът е като филмите на Чарли Чаплин – харесват се и на академича, и на бръснаря. А играта е посъвършена от живота.

– Нашият живот е непрекъсната игра. За детето играта е живот. За по-възрастните животът се превръща в игра – уверява преподавателят. И затова му се иска футболът да носи само радост на хората.

– Страшно е освирепяването. Формулата да мразиш, е непродуктивна във футбола. Не мисля, че любовта към тима се проверява с омразата – философства Янев. Той е свикнал да страда като всеки локомотивец. И така обяснява разликата между запаянковците на „Ботев“ и „Локо“. След загуба „канарите“ казвали: „Нашите пак продадоха мача“. А локомотивецът, страдайки, ще промълви: „Играха нашите, ама...“.

Владо е автор на четиристишието:

- Какво е щастие?
- Да си локомотивец!
- Какво е нещастие?
- Да ти се случи такова щастие!

Янев се гордее, че Пловдив е чисто футболен град.

– При нас няма хора, които да са едновременно от „Спартак“ и да речем, от „Левски“. Пловдивчанинът е само от „Локо“, само от „Ботев“ или само от „Марица“, или „Спартак“ – казва доцентът.

Ихтиманската епопея през 1983 г. е № 1 във вечната класация на Янев. В Ихтиман втородивизионният „Локомотив“ изхвърля ЦСКА с 3:2 от турнира за Купата на България и после печели трофея. Същата година „Локо“ не успява да се върне в „А“ група. „Чернобелите“ въртят в баража 0:0 на „Лаута“ с „Черноморец“ след героични прояви на вратаря Любо Шейтанов.

– Това бе най-голямата трагедия – спомня си Янев.

За след мача заклетият локомотивец Гошо Яков е подготвил софра за 30 човека. Янев отива на мястото. Яков стои сам в единия ъгъл на огромната маса. Владо влиза, сяда на другия край, изпива 200 грама на екс и излиза, без да каже дума.

В продължение на четири години Янев чете лекции в Санкт Петербург. Харесва местния „Зенит“. Но въпреки това ходи на мачовете на втородивизионния „Локомотив“ (Санкт Петербург). Ленинградското „Локо“ играе обикновено пред 150 зрители на 100-хилядния стадион „Киров“.

– Още с първата си поява стреснах задрямалите запаянковци. Изкрещях: „Хайде, Локоооо!“ – разказва пловдивчанинът. И мечтае, че още този сезон „Зенит“ и „Локо“ (Пд) ще се срещнат в Шампионската лига. Сега Владо Янев умира от удоволствие, че пловдивското „Юве“, както всич-

Доц. Владимир Янев заедно с д-р Златко Илиев, Георги Яков и други видни локомотивски дейатели

ки в Пловдив наричат любимия му тим, играе освободено и красиво при Едо Ераносян.

– Навремето Зума, като треньор, не броеше защитниците за футболисти. А Херо пък – нападателите – авторитетно обяснява университетският преподавател.

Като болен фен на „Локо“ (Пд), той не може да преживее, че не е бил на стадиона при историческата победа на любимците му над „Левски“ от последния кръг. Знаейки за този мач от доста време, той прави всичко възможно, за да премести един държавен изпит от събота за петък. И когато успява да го направи, БФС го изненадва с решението заради посещението на Сеп Блатер да премести целия кръг в петък.

– Явно този мач трябваше да го пропусна, каквото и да ставаше – ядосва се преподавателят.

Няколко неща в българския футболен живот дразнят Владо Янев. Едното е пълното преэкспониране на Дейвид Бекъм в медиите, както и пълното непознаване на българския футболист като манталитет.

– И в критиката е така. През последните 20 години нямаме сериозна оперативна крити-

ка – смята доцентът. Другото дразнещо е непрекъснатото представяне на мачовете у нас като предварително опорочени и призивите за изваждане на българския шампионат от „Еврофутбол“.

– Това не е решение. Ако ги извадят, ще постъпят като моя старшина в казармата. Ротният му направил забележка, че тоалетните миришат. И старшината закова тоалетните – обяснява Владо Янев. Според него предварителното опорочаване на първенството приучава зрителя към порочно мислене.

– Да живеят перипетиите и странните резултати – казва доцентът. И си спомня за играта, която като млади със своя приятел, поета Иван Цанев, са редили. – Сравнявахме българските футболисти с българските писатели и поети. Митата Якимов е като Валери Петров – изящество на стиха и дрибъла. Петър Жеков – Ст. Ц. Даскалов (много голове – много книги). Стефан Цанев – Александър Костов (вечно недоволните и вечно скандалните). Не можахме да намерим аналози само на Гунди и Зума. Това и досега ме мъчи – завършва доц. Владимир Янев.

Николай СТОЯНОВ

Разговорът с доц. д-р Владимир Янев на журналиста Николай Стоянов е от „Книгата, която не бих издал“ (сборник с текстове на спортни теми, издаден посмъртно от съпругата му Жанета Стоянова). Николай Стоянов е роден на 29 юли 1966 г. в Първомай. Завършва СОУ „Проф. Асен Златаров“ в родния си град, а след това – Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, специалност „Българска филология“. Повече от 20 години Николай работи като спортен журналист във вестниците: „Глас“, „Меридиан мач“, „7 дни спорт“, „Стандарт“. Той е сред спортните коментатори на радио „Хасково“ и на първото частно българско радио – „Канал КОМ“. Умира през 2010 година.

* Интервюто е правено преди 12 години, а от тогава досега доц. Владимир Янев написа множество книги, които имат важно значение както за Пловдив, така и за българската литература. Не можем да отменим и факта, че „Локомотив“ стана шампион на България.

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години.

Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2015 година на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ № 24, в. „Пловдивски университет“, или в Централната университетска библиотека. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2015 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Стихотворения от Биляна Гинина*

Последна среща

Твоего слънце залязва,
спуска котва към другия свят.
Колко много си ни оставила,
като погледнем назад!
Ето я в двора градината –
до оградата пълна с плод.
Ето огнище за зимата.
Ето бурканче компот...
Ти ми показваш живота
с всичките му лица.
Как се предават уроци
на възрастни и на деца.
Виждам доброто у хората
и се досещам за теб.
Ти създаваш природата
с всяка леха, с всеки ред.
Педя през педя – пипера,
а доматиът през две се сади.
Тъжно гледаш към мене:
как ще се справим сами?
Необяснително прост е
животът в мъдрите ти ръце!

И сега, как да те пуснем?!
Седим тука двамата, с Господ –
мълком сбираме ти сърце.

Между паважа

Между ръбестите камъни паважни,
зеленикаво протегнала ръце,
всяка пролет идва, за да каже,
че ще има за какво да се расте.

Позакърпва дрипавите пейки,
грижно вплита слънчеви конци.
Смита нежно рехавите сенки,
от нащърбени комини чисти дим.

Тя се ражда в детската усмивка.
И в моминска плитка се уви.
Без да знаеш – някъде се скрива.
Без да търсиш – тя ти се откри.

Вече имаш пълната готовност
да отвориш и небесен свод,
за да влезе гола, но неголословна
в тебе като слово за живот.

Ето я, изникваща от жажда –
тя напиря в пукнатия бент.
Тя не е трева между паважа,
а надеждата в последния момент.

* Биляна Гинина, докторантка по педагогическа и възрастова психология, беше отличена с трета награда в литературния конкурс на в. „Пловдивски университет“.

Всичко е до време

Небето е прилепнало към тебе –
затуй е трудно да поемеш дъх.
Не се страхувай – всичко е до време –
задъхваме се преди всеки връх.
А в крачките ти гневен се оглежда
разплаканият облак над града:
причина щом си търси, ще намери.
Но ти не се страхувай от дъжда.
Ще дойде бързо и ще си отиде –
това е само преходен сезон.
Отсреща е щурецът очевиден
и също крачи с кален панталон.
Полека ще изплуваме към утре,
разкъсвайки небето с дробове.
Не се страхувай – времето лекува.
А времето е в нашите ръце.

Кръгло за живеене

Намира се зад сгънатия ъгъл –
невидим е от моя гледна точка.
Усмивка се – животът му е кръгъл –
от правилното място е започнат.
Какво да търся – вече е изгубен.
За по-добро е. Как да е за лошо?
Та той е по-добър от непринуденост.
А радостта му е по-хубава от прошка.
Надничка в някой спомен от пейзажа –
припомня ми: дъгата е на косъм!
Остава само думи две да кажа
и после да опитам да съм боса.
Къде ти смелост – аз ли да политна,
която още уча и прождам?!
Подхождам с недоверие на първобитен,
страхувайки се да не се изложа...
Навярно затова е станал спомен –
понеже търсех миналото време.
Усмивка ми се – по-добър и скромнен
и в мене става кръгло за живеене.

* * *

Господинът в съседната стая
издълбава в стената врата.
Побесняла от лудата врява,
се изплю на стената муха.
И заблъска с крилати юмруци.
Изпищя до самия таван.
На тавана тя имаше внуци,
но хазяинът ѝ бе великан.
Тя не можеше с него да спори –
нито с договор, нито с молба.
Просто трябва да тръгва по-скоро.
Кръговратът е с две правила.
Първо наема. После живота.
Първо сметката. После такси.
Но мухата не искаше много –
както всички досадни мухи.
Господинът в съседната стая
на жуженето не издържа.
И запрати мухата към Рая
през ненужната си врата.